

Z redne letne konference ZK Litostroja

Člani ZK: Modernizirajmo proizvodnjo!

Dne 24. 11. je bila v Litostroju redna letna konferenca ZK Litostroja. Na njej so sodelovali razen delegatov iz EE tudi zastopnik okrajnega komiteja ZKS tov. Bulc, sekretar občinskega komiteja Ljubljana-Siška Lojze Novak in zastopniki Djura Djakoviča iz Slavonskega Broda, Jugoturbine iz Karlovca, 3. maja z Reke, Rade Končarja iz Zagreba, Uljanika iz Pule, Metalne iz Maribora, Strojne tovarne iz Trbovelj, INGRE iz Zagreba, Ladjedelnice Split in Ljubljana-transporta. Konferenca je potekala v znamenju referatov in razprav za čimprejšnjo modernizacijo proizvodnje. Poročilo je prebral sekretar TK ZKS inž. Anton Kovič. Objavljamo povzetek njegovega tehtnega in vsestranskega referata.

V začetku je poudaril, da daje obdobju tega leta karakteristiko vrsta pomembnih dogodkov, ki so pospeševali dinamiko dela in dali poseben impulz aktivizaciji slehernega člana ZK.

Razprava o predosnutku ustave je nakazala vrsto vprašanj, na ka-

celoten kolektiv sprostiti širših iniciativ.

Posebno skrb je ZK posvetila tudi vprašanju delitve čistega in osebnega dohodka za leto 1963. Zelo na široko so bili obravnavani kriteriji delitve in še posebej kriteriji za razdelitev in koriščenje sklada osebnih dohodkov na PE/S. Ta aktivnost je potekala od članov TK ZKS preko aktivna vodilnega kadra članov ZK, političnega aktivista vseh samoupravnih in političnih aktivov podjetja, vse do obratnih delavskih svetov in proizvodnih konferenc in sej centralnega delavskega sveta.

Nadalje je sekretar TK ZKS opozoril na probleme zasedenosti strojnih in ljudskih kapacitet in na pogoje, ki jih je potrebno ustvariti za boljše rezultate. Posebno komunistom iz TKB in CTB gre zasluga, da so bili na tem področju napravljeni nekateri uspešni posegi. Uvedena je bila tudi statistična kontrola kvalitete, ki bo lahko kot najsodobnejši način kontrole mnogo pripomogla tako v produktivnosti kot v zmanjševanju velikega izmeta. Nadalje so napravljeni tudi prvi koraki pri uvajanju skupinske tehnologije. Močno je okrepljen oddelek za standardizacijo in tipizacijo, s čimer bo tudi olajšano delo pri uvajanju skupinske tehnologije in širjenju oziroma povečevanju serijske proizvodnje. Pri zadnji analizi IBM kažejo podatki za letošnje leto boljše izkoristek strojnih kapacitet, s katerim pa žal še vedno ne moremo biti zadovoljni, če pogledamo procentualno zasedbo druge in tretje izmene. Nujno je opozoriti tudi na problem, ki ga člani ZK osnovnih organizacij finalistov še premalo rešujejo; to je koordinacija in racionalnejše izkoriščanje vseh strojnih kapacitet.

Posebno pozornost je ZK v letošnjem letu posvetila pripravam in prehodu na poizkusno obratovanje pod pogoji skrajšanega tedenskega delovnega časa. TK ZKS je v svojih zaključkih opozoril člane ZK, da je možen tak prehod samo pod pogoji uspešne akcije članov ZK s tem, da aktivirajo vse subjektivne sile za realizacijo pogojev, ki jih je navedel referandum, saj je ZK v času poizkusnega obratovanja redno spremljala rezultate dela. Politični aktiv vseh samoupravnih in političnih aktivistov, ki je bil sklican po prvem mesecu takega obratovanja, je posebno poudaril izboljšano organizacijo dela, saj so bili prav na področju formalne discipline v prvem mesecu doseženi zavirljivi uspehi.

Inž. Kovič je poudaril, da je ena najvažnejših nalog, ki stoji pred vsemi člani ZK, izpolnjevanje planskih obveznosti. Osnovne organizacije ZK morajo skoraj na vsakem sestanku razpravljati o težavam, ki zavirajo proizvodnjo. Analize, izdelane za 9 mesecev letošnjega leta, pa kažejo padec izmeta za nekaj promilov, padec nedovršene proizvodnje v primerjavi z lanskim letom, hitrejša fakturiranje, večjo stabilnost kadra, kakor tudi večji izkoristek strojnih kapacitet.

Obravnava osnutka plana za leto 1964 nam je pokazala, da smo si za leto postavili obvezo okrog 16 milijard dinarjev bruto dohodka.

Člani ZK so v preteklem obdobju pomagali utrjevati delavske svete kot organe neposredne demokracije. Danes predstavljajo ODS resnično suverene organe v okviru EE/S, kjer se oblikuje politika EE/S. Taka utrditev vloge DS je našla brez dvoma odraz v večini dokaj izoblikovanih stališč

članov ZK, s katerimi omogočajo široko diskusijo ter iniciativo vseh članov DS na njihovih sejah.

V samoupravne organe, kjer dela 319 samoupravljalcev, je bilo vključenih 175 članov ZK. Ob tem je poudariti, da tu ne gre za neko fizično prisotnost članov ZK v teh organih, temveč za njihovo resnično vlogo idejno-političnih delavcev, ki s svojimi predlogi in svojimi stališči načenjajo borbo mnenj. Še posebno pa so člani ZK poživili delo samoupravnih organov ob prehodu na skrajšani tedenski delovni čas.

Sekretar ZK je ob ocenjevanju dela članov ZK v sindikalni organizaciji dejal, da je najboljše, da pri tem izhajamo iz zaključkov letošnjih konferenc OO ZK. Eden problemov je v tem, da se ena tretjina kolektiva dnevno vozi v službo z avtobusi in vlaki. Delovni odmor je le 15 minut, itd.

Vseeno pa bi bilo potrebno najti način, kako se pogovoriti z ljudmi o problemih proizvodnje, njihovega življenja ter o drugih problemih, ki jih rešuje sindikalna podružnica.

Med uspešnejše akcije članov ZK v sindikalni organizaciji pa moramo vsekakor šteti mobilizacijo kolektiva ob prehodu na skrajšan tedenski delovni čas, kakor tudi odziv kolektiva ob vpisovanju ljudskega posojila za Skopje.

Člani ZK so posvetili tudi posebno skrb pripravam na statut podjetja.

Kljub slabim pogojem delavcev tako za kulturno življenje kakor tudi za rekreacijo je nekaterim zelo aktivnim članom ZK uspelo organizirati nekaj izredno uspešnih kulturnih nastopov na Dolenjskem in Štajerskem, v področjih, kjer so doma naši delavci. Ti nastopi so zelo pomembni, ker psihološko vplivajo na občutek pripadnosti kolektivu, ki ni velik samo po delovnih uspehih, temveč tudi po ustvarjanju zdravih in humanih medsebojnih odnosov.

Če se kritično ozremo na delo članov ZK, ki delajo v mladinski organizaciji, ne moremo biti v celoti zadovoljni z njihovim delom. Seveda pa moramo pohvaliti ciklus predavanj pod naslovom Šola za življenje, ekskurzije klubov mladih proizvajalcev po ljubljanskih podjetjih in uspešno športno dejavnost z osvojitvijo naslova najboljšega aktivista v občini Ljubljana-Siška.

Tovarniški komitej ZKS je imel štiri komisije: kadrovske, ideološke, za razvoj delavskega samoupravljanja in komisijo za analiziranje idejnih problemov v svoji gospodarski problematiki. Vse te komisije so izdelale svoje programe dela, o katerih je tudi razpravljali TK ZKS.

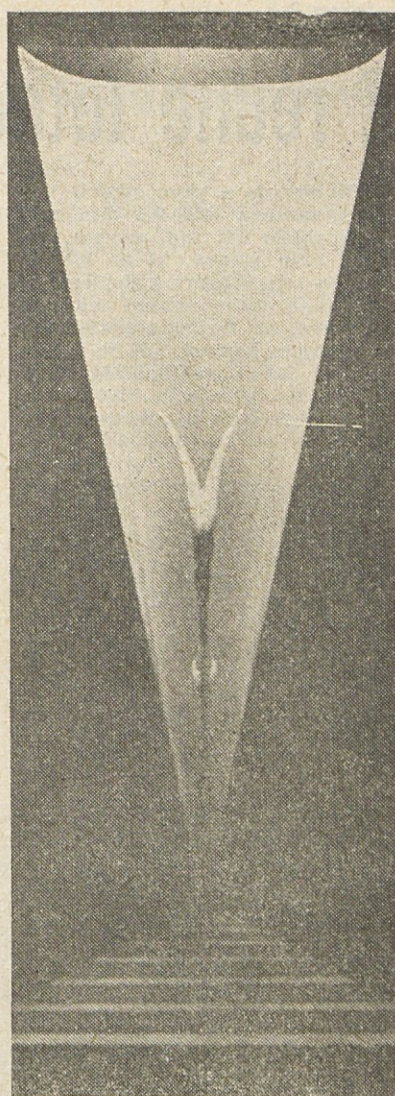
Ob koncu je inž. Kovič še podal pregled dela 15 osnovnih organizacij in orisal v kratkem problem, ki so se jih lotevali na svojih sejah. V letošnjem letu so bili predvideni še trije politični aktivisti, ki jih pa zaradi mnogih drugih političnih akcij in preza-polenosti niso izvežili.

Če spregovorimo še o izobraževanju, lahko ugotovimo, da nam le kontrolirana kadrovska politika in čim večje izobraževanje lahko zagotovi kadre, ki bodo sposobni prevzeti odgovornejša delovna mesta in zahtevnejše funkcije v samoupravnih organih in političnih organizacijah podjetja.

V drugem delu referata je inž. Anton Kovič govoril o aktualnih nalogah ZK našega podjetja. Uvodoma je poudaril, da so naloge, ki jih je pred ZK postavil III. in IV. plenum CK ZKJ, močno obogatile vsebinsko delo naše organizacije. Iskanje okretnejših ukrepov dela je prineslo razgibanje velike večine članov ZK. Ocenjevanje problemov okrog modernizacije proizvodnje v okviru zelo širokih razprav je prineslo precejšnjo angažiranost vseh samoupravnih organov pri reševanju številnih vprašanj, ki so lahko vplivala na večjo proizvodnjo, boljše izpolnjevanje planskih obveznosti in posebnih ukrepov, ki so bili potrebni ob prehodu na 42-urni delovni teden.

Kot je ocenila že lanskoletna konferenca, tako je tudi še danes aktualen problem v planiranju in terminiranju naše proizvodnje. Vsi se zavedamo, da je vprašanje planskih nalog v letu 1964 v največji meri odvisno od realizacije zaključkov na tem področju, vendar je uspešnost uravnavanja termin-

(Nadaljevanje na 2. strani)

Bojan Kunaver: V novo leto

V novo leto

Spet smo na pragu novega — petega — leta izhajanja našega časopisa. V štirih letih, ki so za nami, nam je uspelo uresničiti že marsikatero izmed nešteti zdravilnih pobud za tehnično oblikovanje zunanje in notranje podobe našega časopisa, kakor najbolj ustreza našim stvarnim potrebam pa tudi interesom naše širše socialistične skupnosti.

Že lani smo na tem mestu zapisali, da smo spriču družbene potrebe (in sedaj že štirimi leti) začeli izdajati »ta naš časopis« tem-olj »ker smo potrebo po izdajanju takšnega časopisa občutili predvsem sami, saj bi časopis brez naše volje, da ga imamo, brez te notranje pogojenosti navsezadnje izgubil tudi svoj pravi družbeni pomen«.

Po štirih letih izhajanja lahko še z večjo pravico kakor po prvih treh ugotovimo, da je ogromna večina članov našega delovnega kolektiva sprejela naš »Litostroj« kot svoje glasilo, ki se mu odslej sploh ne bi mogla več odreči. To so nam lani in v tem letu znova potrjevale tudi pobude za bolj pogosto izhajanje našega glasila, kakor tudi predlogi za uvajanje še drugih oblik obveščevanja naših delovnih tovarišev in naše javnosti. Že v tem letu smo si prizadevali ustreči tem željam z večjim številom vmesnih števil »Med dvema številkami«, ki se nam jih je nabralo že skoraj prav toliko kot rednih števil.

Reorganizaciji naše propagandne službe, ki je kot splošna propagandna služba organizirala tudi svoj center za informacije, notranje in zunanje stike, nam bo omogočila še druge oblike obveščevanja našega kolektiva, nekatere smo že vključili v naš program in jih delno tudi že uresničili. Tako smo že v novembru leta 1963 začeli izdajati »Pregled novic«, ki ga bomo v mesečnih izvlečkih posredovali na posebnih straneh našega časopisa tudi vsem ostalim članom našega kolektiva in vsej naši javnosti. Prepričani smo, da smo s tem zamašili še eno vrzel med rednimi in vmesnimi številkami

(Nadaljevanje na 4. strani)

Dosedanji sekretar TK ZKS inž. Anton Kovič med branjem poročila

terih realizacijo so člani ZK vplivali. Aktivizacija ZK kot idejno-političnega usmerjevalca razvijanja neposredne demokracije delavskega samoupravljanja je brez dvoma dosegla v letošnjem letu zavidanja vredno visoko stopnjo. Ob tem se moramo tudi dotakniti naših priprav za prehod na 42-urni delovni teden, ki so predstavljale ne samo za člane ZK, temveč za

Z redne letne conference ZK Litostroja

(Nadaljevanje s prve strani)
sko planskega oddelka minimalna. Poročilo TK tudi močno kritizira delo članov, ki so bili za izvedbo teh sklepov zadolženi.

Ko tako obravnavamo nekatere probleme, se nujno srečujemo z vprašanjem kadrov. ZK je v tem obdobju jasno izoblikovala svoje stališče do nekaterih strokovnih kadrov v proizvodnji. Samoupravni organi so razpravljali o teh stališčih in prav tako sprejeli sklepe za otvoritev delovnih mest tehničnih vodij EE in asistentov v obratovodstvih. Zahteva, da na ta mesta pridejo le ljudje z določenim znanjem in izobrazbo, je bila brez dvoma utemeljena.

Sama akcija o tem stališču, ki naj bi omogočila tudi večjemu številu naših ljudi, da se šolajo na našem oddelku fakultete, je rodila pozitivne rezultate, saj se je vpisalo več kot 50 slušateljev. Toda pogledimo tudi današnje re-

dvoma morali ugotoviti, da take številke pri toliko povečanem planu ne morejo biti realne. Podobni pojav pa je nastopil tudi pri investicijskih zahtevah, ko so te narasle kar preko 2 milijardi dinarjev. Jasno je, da imamo v podjetju službe, ki bodo na strokovni osnovi ocenile resnične potrebe, toda način takega dela kaže na dokaj neresno delo nekaterih tovarišev, ki se, kot je videti, takega planiranja poslužujejo samo z namenom, da bi kasneje opravičevali svoje proizvodne neuspehe.

Ena od osnovnih težav, ki jih imamo danes v tovarni, je graditev novih stanovanj.

Ob situaciji, da danes dovažamo na delovna mesta več kot 1200 ljudi v 18 avtobusih in v vlaku, da imamo 400 prosilcev za stanovanja in da je naša sposobnost pod sedanjimi pogoji graditi z lastno udeležbo največ 120 stanovanj

nja letnega plana v skupni proizvodnji 97 do 100 odstotkov in blagovne proizvodnje v višini 92% kažejo, da je treba resnično posvetiti problemom, o katerih smo govorili, vse revolucionarne moči ZK, ob sproščanju široke iniciative samoupravnih organov in slehernega proizvajalca.

Dokaj kritična ocena nekaterih problemov v proizvodnji opozarja člane ZK na še večjo aktivizacijo dela samoupravnih organov. V preteklem letu smo zabeležili močno utrditev sistema samoupravljanja predvsem v decentraliziranih obratnih delavskih svetih in njihovih komisijah. Način obravnave mnogih problemov, predvsem ob pripravah na prehod na skrajšani delovni čas, kaže visoko akcijsko sposobnost teh organov. Brez dvoma je tako delo odraz političnega dela članov ZK.

Oblikovanje delovnih konferenc na nivoju obračunskih enot mora biti naloga ZK, katere se je treba lotiti z vso zavzetostjo.

Doseči je treba večjo koordinacijo tudi s skupnimi sestanki ODS, kar je že v preteklem letu neka-

terim enotam in sektorjem zelo pozitivno uspelo.

Na enak način se srečujemo tudi z mestom in vlogo komunistov v delu sindikalne organizacije pri reševanju proizvodnih problemov in uveljavljanju samoupravnih organov. Člani ZK imajo na tem področju udejstvovanja še mnogo neopravljenega dela, čaka jih še mnogo naporov za večje uveljavljanje sindikalne organizacije v kolektivu.

Iskati je treba energičnejše metode dela sindikalne podružnice, ki naj s svojim poglobljenim delom med ljudmi dela za utrjevanje samoupravnega sistema in dosega, da se bodo proizvajalci tudi kot člani sindikata angažirali v neposrednem upravljanju in tako dobivali občutek samoupravljalca.

Pred nami je tudi akcija obravnave statuta podjetja. Proučevanje predosnutkov ustave nam je dalo osnove za kritično in podrobno ocenjevanje tega statuta.

Ko tako govorimo o statutu in vprašanjih, ki naj jih ta uzakoni, moramo tu najti tudi mesta o vsem, kar lahko vpliva na razpoloženje našega kolektiva. To je vprašanje možnosti kulturnega izživljanja in udejstvovanja ter vprašanje rekreacije.

Poseben poudarek v prihodnjem letu pa je treba dajati na-

daljnji organizacijski krepitvi ZK ter ideološki izgradnji. Organizacijska krepitev in iskanje še gibčnejših metod dela ZK ne sme biti le formalizem, temveč le sredstvo za doseg osnovnega cilja, usposobiti slehernega člana ZK kot političnega delavca na vseh področjih njegovega delovanja.

V obliki dela naših OO je treba vnesti več pestrosti, več organiziranejšega dela in načine obravnave problemov, ki bodo dostopni tako za strokovnjaka kot za neposrednega proizvajalca, ki sedita na istem sestanku. Zato pa je potrebno posvetiti več skrbi oblikovanju naših sekretarjev OO ZK. Tudi letos je za sekretarje treba organizirati seminar in jih seznaniti z oblikami njihovega dela. Zato je potrebno tudi letos ustanoviti VPS, ki naj jo obiskujejo vsi člani sekretariata OO, ki take šole še nimajo.

Nadaljevati je treba tudi dosežanje kadrovske politike TK ZKS, ko je s svojo podkomisijo kadrovske komisije začel bolj natančno zasledovanje partijskih kadrov s primerno politiko izobraževanja, izbiranja za partijske dolžnosti ter celotne rasti posameznega člana ZK. S tem v zvezi je treba posvetiti več skrbi tudi aktivnim samoupravljalcem, ki imajo osnove za sprejem v ZK, in tako krepiti vrste ZK.

Delovno predsedstvo

zultate: Od vseh novo odprtih delovnih mest sta zasedeni le dve, a na fakulteti je še 22 slušateljev.

Mnenja smo, da v odnosu do teh kadrov ne moremo pričakovati ravno najboljših rezultatov v razvoju tehnologije proizvodnega procesa. Res je, da obstoje določeni objektivni razlogi, ki zavirajo večje angažiranje teh kadrov, kot je stanovanjska problematika in sistem uspešnejše stimulacije.

Če tako ocenjujemo potrebo po modernizaciji proizvodnje in se srečujemo z zgoraj navedenimi odkloni, potem nujno prihajamo do zaključka, da moramo proizvodnjo in tehnologijo tako organizirati, da bo sam način dela odstranjeval nekatera obrtniška gledanja pri reševanju posameznih problemov.

Izhajajoč iz osnovnega problema terminiranja in planiranja se povrnimo k planiranju. Po večletnih naporih je letos brez dvoma po uspešni akciji nekaterih članov ZK le uspela obravnava plana za prihodnje leto že v mesecu juliju. Na osnovi precej grobih proporcij in na oceni kapacitet smo se odločili za nadaljnje povečanje plana za približno 20 odstotkov, to je od 14 milijard na več kot 16 milijard dinarjev. Ob tem dejstvu pa se nujno srečujemo s problemom, da je za take odločitve potrebno še kaj več. To je kompleksni plan proizvodnje s podrobnimi podatki o izgledih za njegovo realizacijo, plani kadrov, investicijskega vzdrževanja, amortizacije, režije, finančnih sredstev in materiala s pregledi terminskih podatkov zasedbe kapacitet na osnovi kupoprodajnih pogodb in naročil PPB. Brez dvoma pa so to velike zahteve.

Ko razpravljamo o kadrih, potrebnih za proizvodnjo, in upoštevamo plan EE/S, ki predvideva za leto 1964 480 novih ljudi, ne moremo mimo ugotovitve, da člani ZK v samoupravnih organih EE/S ne niso imeli pred očmi nje povezanosti proizvodnje in z njimi povezanih vseh činiteljev, od zasedbe kapacitet in tehnologije do delitve dohodka po vloženem delu. Kajti ob taki oceni bi brez

letno, potem verjetno problema ne bomo kmalu rešili. Naše želje po novi delovni sili so pa še vedno velike.

Ena zelo važnih nalog članov ZK v prihodnjem letu je brez dvoma v zagotovitvi vse bolj analitičnega ocenjevanja vseh pokazateljev proizvodnje. Še vse preveč so mnoge akcije zasnovane na ne dovolj utemeljenih pokazateljih. Tako se postavlja zelo resno vprašanje v utrjevanju EAO kakor tudi v izvajanju zaključkov samoupravnih organov.

Sedanjo stopnjo decentraliziranega sistema delitve dohodka je potrebno še nadalje razvijati v skladu z decentralizacijo upravljanja in ga tako stavljati v večjo odvisnost ekonomskih uspehov poslovanja EE/S. Med drugim moramo težiti za večjo decentralizacijo obračuna na nižje obračunske enote, ker bomo v tem primeru dosegli večji vpliv kolektivne stimulacije na individualna prizadevanja proizvajalcev.

V prihodnjem letu bo nujno iskati nove oblike individualne stimulacije, ki bodo v večji meri spodbujale ta kader k večji produktivnosti ter ga po drugi strani močneje vezale na proizvodne uspehe finalne proizvodnje.

Danes, ko ugotavljamo pozitivne rezultate, dosežene v proizvodnji pod pogoji skrajšanega delovnega časa, ne moremo mimo tega, da je produktivnost celotnega kolektiva porastla in da je potrebno stimulaciji prav tega kadra, ki pripravlja proizvodnjo in jo oskrbuje, dati več pozornosti, če hočemo doseči večje premike v tehnologiji in pripravi proizvodnje.

Posebno skrb bo treba v bodoče posvetiti tudi vsem tistim službam, ki bi skrbale za razvoj podjetja.

Ne bi na široko razpravljali o proizvodnih uspehih letošnjega leta, ker so ti v večji meri dokaz izrednih naporov celotnega kolektiva ter še posebej naporov in zavesti v skrajšanem delovnem času. V prihodnjem ne smemo izhajati v toliki meri iz fizičnih sil, temveč iz večje organiziranosti tehnološkega procesa in celotne proizvodnje. Prognose izpolnjeva-

Ivan Sabol je govoril o delu članov ZK v livarni jeklene litine, o uvedbi statistične kontrole in o stimulaciji tistih delavcev, ki delajo na težkih delovnih mestih.

Inž. Živojin Čuček je govoril o planu za prihodnje leto in o perspektivah naše proizvodnje. Poudaril je, da se nam plan za prihodnje leto povišuje, ne da bi zvišali cene naših proizvodov. Razen tega je omenil, da zavzema pri naši proizvodnji približno 26 odstotkov serijska proizvodnja in da se ti odstotki še vedno večajo. Govoril je tudi o dobavnih rokih, posebno za tujino, in o krepitvi planske terminske službe, študijsko razvojnega oddelka, konjunktura in servisne službe doma in v tujini.

Ivan Kogovšek je naglasil, da moramo razvijati v naši tovarni najnaprednejšo tehnologijo, če se hočemo obdržati na nivoju, kakršnega imajo v tujini. Tudi on je poudaril potrebo po ustanovitvi in razvoju vseh tistih specializiranih služb v podjetju, ki bi lahko koristile povečanim proizvodnim nalogam. Med drugim je tudi rekel, da bomo morali za letošnjo 100% realizacijo vložiti vse svoje napore. Ob koncu je omenil tudi koristnost kulturnih prireditev na Dolenjskem in Štajerskem.

Miloš Špolar je razpravljal o metodologiji planiranja tehnologije, dokumentacije, standardizacije in tipizaciji. Podprl je besede Ivana Kogovška in inž. Živojina Čučka o potrebi ustanovitve novih oddelkov in birojev, ki bodo skrbeli za zviševanje produktivnosti.

Inženir Vinko Čižman je opozoril delegate ZK, da bo treba pri nas narediti kvaliteten premik v delovni organizaciji in v produkciji. Opozoril je na to, da se v naši tovarni bližajo fizični mejni zvišanja proizvodnosti.

Ivan Jesenšek je med drugim govoril o delu komisij v upravnem odboru.

Inž. Franc Pentek je med drugim govoril o vlogi aktivov ZK vodstvenega kadra. Predlagal je, da bi postali ti sestanki stalna delovna oblika, ki bi reševala vsa tekoča problematika v podjetju. Med drugim je tudi rekel, da so pogoji za uspešno delo takih sestankov tudi v tem, da na teh sestankih nastopamo brez hierarhičnih naslovov.

Ivan Bedina je govoril o nagrajevanju, ki bi ga bilo treba v nekaterih primerih izboljšati, in pa o tem, da bi dokončno uredili našo sistematizacijsko shemo.

Dr. Ljubimko Mijatović je govoril o problemih zdravstvenega varstva in o naraščanju števila poškodb. Rekel je, da je več kot skrajni čas za gradnjo nove

ambulante, ker bo sedanjo v nasprotnem primeru zaprla sanitarna inšpekcija.

Inž. Adrijan Kumar je v svoji razpravi govoril o delu kadrovske komisije in o kriterijih za sprejem v članstvo ZK. Razen tega se je dotaknil tudi poštene kritike in kritikastrstva med člani ZK. Med drugim je tudi naglasil, kako potrebna je kontrola kvalitete in kako pomembno vlogo imajo pri podpiranju te službe komunisti.

Sonja Mravljica je prebrala poročilo revizijske komisije in vrednotila razrešnico staremu odboru.

Mihael Žilavec je predlagal večjo povezavo med šefi PE in političnimi forumi. Razen tega je govoril tudi o zmanjševanju izmeta.

Miro Stalovski je razpravljal o delu in problemih kadrovskega sektorja. Rekel je, da so tudi komunisti odgovorni za zmanjševanje fluktuacije in za urejene medsebojne odnose. Govoril je tudi o reševanju stanovanjskega vprašanja.

Lojze Novak, sekretar občinskega komiteja ZKS Ljubljana-Šiška, je pozitivno ocenil delo konference in naglasil, da opaža pri nas boljše rezultate kot doslej. Rekel je, da je treba pospešiti proces spremembe miselnosti, zlasti pri ljudeh iz produkcije. Omenil je, da bomo morali posvetiti mnogo večjo pozornost sprejemu novih članov v ZK.

Inž. Marko Bulc, zastopnik okrajnega komiteja ZKS, je

med drugim rekel, da moramo na našo produkcijo gledati ne po »horuk« sistemu, ampak z jasno perspektivo in razčiščenimi pojmi o naši funkciji. Rekel je, da moramo pričeti izvažati zaradi ekonomske nujne, ne pa zaradi političnega pritiska, za kar pa je seveda treba postaviti proizvajalca v ustrezen položaj. Le-ta mora imeti med drugim perspektivo tudi pri svojih dohodkih in pri številnih drugih osebnih vprašanjih.

Novi sekretar TK ZKS Litostroj inž. Franc Pentek

OBISKALI SO NAS

Dne 13. novembra nas je obiskala devetčlanska romunska delegacija. V našem podjetju je imela razgovore o izgradnji hidroenergetskega sistema na Djerdapu.

Dne 14. novembra je prišla v naše podjetje delegacija britanskih Trade Unionov TUC pod vodstvom G. Woodcocka. Poleg dvanajstih članov delegacije so prišli tudi trije novinarji britanskih dnevnikov. Po ogledu tovarne so se dalj časa pogovarjali s predstavniki podjetja in se zelo pohvalno izrazili o tem, kar so videli.

Dne 18. novembra nas je obiskala parlamentarna delegacija Vrhovnega sovjeta SSSR pod vodstvom Kirila Mazurova. Gostje so si ogledali tovarno in se dalj časa zadržali v razgovoru s predstavniki podjetja. Predvsem jih je zanimala organizacija delavskega samoupravljanja.

Dne 18. novembra 1963 je prišla v podjetje skupina osmih čeških inženirjev in si ga ogledala.

Dne 27. novembra nas je obiskal Ali Sabri, kulturni ataše pri ambasadi ZAR. V Izobraževalnem centru se je pogovarjal s praktiki iz ZAR in se zanimal za njihovo delo.

Dne 28. novembra je bil gost naše tovarne Jevstafjev Georgij, docent moskovske univerze. Ogledal si je podjetje in se med razgovorom zanimal za produktivnost dela.

Dne 4. decembra nas je obiskal Abas Aram, iranski zunanji minister. Po ogledu tovarne se je pogovarjal s predstavniki podjetja.

Dne 7. decembra je prispela v tovarno 50-članska delegacija italijanskih sindikalistov iz tovarne, ki izdeluje profile železniških tračnic. Tovarna je v Buttriu pri Vidmu. Gostje so si ogledali tovarno, nato pa smo jih povabili na kosilo. Šef delegacije Antonio Moschioni je med pogovorom obljubil, da bo napisal vtise svojih tovarišev o tovarni in nam jih poslal.

GENERALNI DIREKTOR IVAN KOGOVSEK

kolektivu Litostroja ob novem letu

Ko se poslavljamo od letošnjega leta, je prav, da pogledamo, kaj je bilo napačno, kje smo uspeli in kje nismo imeli zaželenega uspeha. Prav gotovo je bilo poslovno leto 1963 zelo razgibano in se je vse to odrazilo v številnih novih problemih, s katerimi smo se srečali tako na domačem in tujem tržišču kakor v domači hiši. Pred nas so se postavljale večje in ostreje zahteve in se prav take ali še večje postavljajo tudi v naslednjem letu. V letošnjem letu smo naredili pomemben skok naprej, saj smo imeli za skoraj dve milijardi večji poslovni rezultat kot v letu 1962. Kljub temu pa se lahko vprašamo, ali smemo biti zadovoljni z uspehom, ali smo dosegli zaželeni napredek v organizaciji dela, v večji organiziranosti proizvodnje, v boljšem izpolnjevanju rokov, v boljši kakovosti naših proizvodov, ali smo izpolnili pričakovanja v neposrednem nagrajevanju, v večji odvisnosti od poslovnega uspeha in končno, ali smo ustvarili pogoje za boljše delovne odnose, za boljše počutje delavca pri delu in ali smo se približali vsaj realnim možnostim za povišanje delavčevega standarda.

Če želimo na ta vprašanja odgovoriti, lahko rečemo, da z dosedanjimi uspehi še vedno ne moremo biti zadovoljni. Pri tem seveda ne gre zanemarjati dejstva, da smo se tudi v letu 1963 srečavali s številnimi nepotrebnimi težavami, na katere nismo vplivali. Zato moramo priznati, da bi z uspešnejšim odpravljanjem subjektivnih slabosti, z uspešnim uveljavljanjem sodobnih, kakovostnejših oblik poslovanja in organizacije dela lahko dosegli boljše rezultate.

Res je, da se z nenehno naraščajočo proizvodnjo pojavljajo tudi vedno večji problemi, kako organizirati to proizvodnjo, kako organizirati delovni prostor, kako izkoristiti sredstva za proizvodnjo in kako vključiti nove sodelavce in na ta način zagotoviti boljši poslovni uspeh. Ali ne bi bilo morda prav, da bi zdaj, ob zaključku letošnjega leta, priznali, da smo marsikdaj pri tem grešili, da bi lahko delali bolje in tako prispevali k dvigu naše produktivnosti.

OSTER BOJ NA MEDNARODNEM TRŽIŠČU

Mislim, da smo bili vse prevečkrat zadovoljni s trenutno doseženimi uspehi, da smo bili vse prevečkrat zadovoljni s finančnimi rezultati, pri tem pa pozabljali na tiste težave, ki so bile in so še vedno v ospredju kot pogoj za doseg boljših uspehov in poslovnih rezultatov. Če pomislimo, s kakšnimi težavami smo pridobili zaupanje kupcev, da smo sklenili pogodbe, zagotovili obseg proizvodnje, smo si pa po drugi strani z zakasnitvijo dobavnih rokov napravili veliko škodo. Živimo v času, ko vlada med državami, med gospodarsko in ekonomsko mnogo razvitejšimi podjetji ostra borba za uveljavljanje na tržišču, ko se moramo zavedati, da se tudi na domačem tržišču srečujemo s problemi prodaje in zagotovitvijo naročil za investicijsko opremo. Vemo, da je v Jugoslaviji vedno težje prodajati investicijsko opremo, zlasti zaradi tega, ker so sredstva za investicije za novo vlaganje omejena, po drugi strani pa, ker se jugoslovansko gospodarstvo mora vključevati v mednarodno delitev dela. Povsem normalno je, če mi izvažamo svoje proizvode, torej če jugoslovanska strojna industrija izvažajo svoje izdelke, moramo pa upoštevati tudi željo drugih držav, da tudi kupujemo njihovo opremo, ker nihče več ne želi kupovati izdelkov, ki jih izdelujejo drugi. Taka tržišča so vedno bolj zaprta. Zato moramo skrbeti, da se vključujemo tudi v mednarodno delitev dela v povezavi z drugimi partnerji v inozemstvu, predvsem pa z domačimi proizvajalci.

SODELUJMO Z ZNANSTVENIMI INSTITUCIJAMI

Problema konkurence ne smemo pojmovati tako, da bi težili za likvidacijo konkurenčnih podjetij, da bi tako preprečili delo tistih, ki proizvajajo isto opremo kot mi. Problem konkurence moramo pravilno reševati na ta

način, da se pripravimo na tekmovanje med podjetji v taki obliki, da se bomo z njimi povezovali pri skupnih nastopih za iste proizvode, zlasti pri kompleksnih postrojenjih in da bomo na ta način zagotovili sebi neprekinjeni plasma tistih proizvodov, za katere bomo dosegli boljše rezultate od drugih. To se pravi, kjer bomo lahko proizvajali hitreje, ceneje in kakovostneje. Seveda moramo v taki tekmi računati zelo realno. Pri tem moramo uspešneje odpravljati lastne slabosti, uspešneje uveljavljati sodobne organizacijske principe dela, predvsem pa posvetiti večjo skrb vzgoji kadrov tako v proizvodnji od nekvalificiranih, priučeni, kvalificiranih delavcev kakor tudi visokokvalificiranih delavcev. Tak način dela zahteva tudi mnogo večje angažiranje Litostroja pri ustanavljanju razvojnih oddelkov, pri povezovanju naših projektantskih, konstruktorskih kapacitet in tehnologov z različnimi drugimi institucijami, s povezovanjem z inštituti, inženirskimi biroji, uspešnejše moramo razvijati lastne inženiringe za kompleksna postrojenja zato, da bomo lahko ustregli naraščajočim potrebam trga. Naša organizacija, naš način dela in naše poslovanje je potrebno prilagoditi tem novim nalogam, ki stoje pred nami.

V PODJETJU OKREPITI NEKATERE SLUŽBE

Izpopolniti je treba npr. plan-sko-terminalske službe, ki naj zagotovi večjo povezanost med posameznimi ekonomskimi enotami. Po drugi strani naj zagotovi tudi realnejši in pravočasnejši vpogled v gibanje proizvodnega procesa, da bomo pravočasno ugotovili razne pomanjkljivosti, ki jih bomo seveda tako lahko tudi hitreje odpravili. Enako je treba razviti konjunktorno službo, ki naj s svojim delom statistične metode ugotavljanja kvalitete postopoma zagotovi potrebno izboljšanje tudi na tem področju dela. Nadalje moramo težiti k hitrejšemu uvažanju tipizacije in standardizacije proizvodov, ker bomo le na ta način mogli doseči mnoge prihranke tako v materialu kot v času. Vse te in še ostale nič manj pomembne naloge bomo uspešno popravili z radikalnejšimi ukrepi pri izvajanju in uresničevanju teh nalog v življenju. Pri tem bomo seveda naleteli na mnoge težave, to zlasti takrat, kadar bo šlo za spremembo obstoječih odnosov v proizvodnji, kadar bo šlo za odpravljanje konzervativnih gledanj in mišljenj.

KOLEKTIV JE TREBA INFORMIRATI STALNO IN NEPOSREDNO

Te težave pa bodo prav gotovo manjše, če bomo s stalnim in neposrednim informiranjem kolektiva dosegli, da bo le-ta spoznal probleme in način njihovega reševanja, saj bomo po tej poti našli pri kolektivu podporo za uresničitev vseh tistih ukrepov, ki so potrebni za zagotovitev boljšega poslovanja. To je tudi prav za pritegnitev pozornosti prav vsakega člana kolektiva. Pri uvažanju organizacijskih ukrepov bo-

mo morali v največji možni meri upoštevati take organizacijske oblike dela, ki bodo vključevale samoupravne organe. Le-ti bodo bolj neposredno angažirali vso svojo odgovornost. Menim, da je že za nami čas, ko smo pri organizacijskih ukrepih upoštevali samo želje in subjektivno voljo posameznikov. Odpraviti moramo napačna pojmovanja o demokraciji, saj bi nas to lahko zelo hitro pripeljalo v določeno neorganiziranost. Organiziranost podjetja je predpogoj za uspešno delo, torej je predpogoj za kvalitno delo in je tudi predpogoj za pravilno delitev, za ustvarjanje in delitev dohodka. Vsi želimo ustvariti čim več, zato da bi imeli od dela in od vloženega truda kar največ koristi, da bi s tem zagotovili tudi potrebno materialno osnovo za nadaljnji razvoj podjetja.

ŠTEVILNI DELOVNI USPEHI

V pogojih skrajšanega delovnega časa, ki smo ga uvedli s prvim majem v letošnjem letu, moramo tem bolj težiti za hitro odpravo vseh tistih slabosti in vseh tistih pomanjkljivosti, ki nas še ovirajo pri delu. Z uvedbo skrajšanega delovnega časa smo dosegli naslednje rezultate:

boljše uveljavljanje nekaterih delovnih oblik, večjo delovno disciplino, manjšo fluktuacijo in seveda tudi znaten priliv novih delavcev kot posledica boljših delovnih pogojev.

Prav zaradi tega se na Litostroj gleda še bolj kritično. Mislim, da ni nikogar med nami, ki bi želel, da se vrnemo na 48-urni tednik, ker bi to pomenilo ne samo poraz v naših prizadevanjih za doseg proizvodnih pogojev, enakih in večjih ob skrajšanem delovnem času, ampak bi si s tem dali oceno, da nismo sposobni za uvedbo takih pridobitev, ki jih ima prav od skrajšanega delovnega časa ves kolektiv.

SAMOUPRAVNI ORGANI

Naj omenim, da smo lahko zelo zadovoljni ob dejstvu, da so organi upravljanja v preteklem letu dosegli izredne uspehe, med drugim tudi v tem, da so člani kolektiva še bolj neposredno kot v preteklih letih razpravljali o konkretnih proizvodnih in organizacijskih problemih in o bolj uspešnem uveljavljanju svojega dela. Pomembno vlogo je odigrala vsekakor tudi sindikalna, zlasti pa partijska organizacija, kjer smo se na aktivih komunistov in na sestankih partijskih osnovnih organizacij kakor tudi na komiteju lotevali reševanja mnogih konstruktivnih predlogov in problemov. Upam, da bo tudi v prihodnjem letu angažiranost političnih organizacij, predvsem pa samoupravnih organov, še aktivnejša zlasti pri reševanju ustreznega sistema delitve dohodka. Naš sistem delitve in izračun dohodka temelji že nekaj let na faktorjih ekonomičnosti, produktivnosti in rentabilnosti poslovanja, vendar v samem obračunu teh faktorjev še ni dovolj poudarjena neposredna udeležba dela ekonomske enote na doseženih rezultatih.

Proizvodno enoto bi morali in bomo morali postaviti še bolj na ekonomsko osnovo.

NAŠE NALOGE V PRIHODNJEM LETU

V plan za leto 64 je vzporedno s povečanim obsegom proizvodnje in vrednosti proizvodnje določen tudi ustrezno večji fond za osebne dohodke kakor tudi za sklade podjetja. Seveda s tem, ko smo postavili plan na 15 in pol milijarde dinarjev, ni rečeno, da smo s tem izkoristili vse možnosti niti ni rečeno, da ne bomo mogli doseči večjih osebnih dohodkov in večjih skladov za podjetje, če bomo dosegli večje uspehe v organizaciji dela. Mislim, da bi lahko dosegli več z uveljavitvijo tistih pozitivnih organizacijskih ukrepov, o katerih sem že govoril. Z doslednejšim obračunavanjem uspehov posameznika poleg ekonomskih enot in podjetja in bolj neposrednim spremljanjem proizvodnih stroškov, bomo marsikje lahko dosegli velike prihranke, ki nam bodo dobrodošli za večanje fondov, s katerimi bomo lahko med drugim povišali osebne dohodke, kakor tudi obseg stanovanjske izgradnje. Če pomislimo na denar, ki ga izgublamo zaradi slabe kvalitete oz. prevelikega odstotka izmeta kot posledice prevelike fluktuacije delovne sile in kot posledice tega, da se preko 1.200 ljudi vozi iz oddaljenih krajev v podjetje nespočitih in seveda zato manj sposobnih za delo, potem bomo lahko prišli do spoznanja, da je izgradnja stanovanj in nudenje stanovanj glavni pogoj za to, da bo delavec zainteresiran ostati v podjetju, da bo prišel na delo spočit in se bo zaradi tega tudi znatno hitreje usposobil za opravljanje svojih nalog.

KADRI SO ZAKLAD, KI GA MORAMO VAROVATI

Tako pa pogosto zgublamo veliko sredstev s tem, da ljudi priučujemo po več mesecev, ko pa že znajo delati, ko bi že začeli vračati vložen denar, pa odidejo drugam, kjer jim nudijo boljše pogoje. Podobno je tudi s strokovnimi kadri. Veliko imamo nezasedenih delovnih mest, ki bi jih morali zasesti inženirji, ekonomisti in drugi visokokvalificirani kadri, ki bi nam s svojim sodelovanjem lahko pripomogli k boljšim uspehom, k znatno hitrejšemu povečanju produktivnosti dela, pa jih ne moremo angažirati, ker jim ne moremo nuditi stanovanj, čeravno se srečujemo tu včasih tudi s pretiranimi zahtevami. Nekaj pa je gotovo: tistim kadrom, s katerimi že razpolagamo, včasih posvečamo premalo skrb in premalo spremljanje njihove individualne sposobnosti za njihov razvoj, ker bi jih z dodatno izobrazbo lahko hitro usposobili za prevzem tistih odgovornih nalog, za katere sedaj iščemo kadre izven podjetja. Po drugi strani pa imamo še preveliko število takih sodelavcev, ki so strokovno že usposobljeni, ki poznajo probleme tovarne, ki pa bi z vestnejšim delom in z večjo prizadevanostjo lahko veliko prispevali tako v pogledu izboljšanja tehnologije, konstruiranja, projektiranja, boljše izkoriščanja komercialnih pogojev, kakor tudi glede boljšega dela v delavnici. Nekateri tovariši pa še vedno ljubosumno čuvajo svoje znanje in ga ne posredujejo novim sodelavcem.

NEKOLIKO OLAJSANO IZVRŠEVANJE PLANA V LETU 1964

Seveda večji poslovni uspeh ni odvisen samo od tega, pač pa tudi od tega, kaj obsega proizvodni program. Zato smo predvideli za leto 1964 več serijske oz. maloserijske proizvodnje, pri čemer ne bo potrebno angažiranje to-

Srečno novo leto!

Vsemu delovnemu kolektivu, vsem bralcem, zlasti pa svojim sodelavcem čestita ob novem letu 1964 uredništvo časopisa z željo, da bi v prihodnjem letu sodelovali še tesneje.

likšnega števila projektantskih, konstruktorskih in drugih kadrov, ker bo proizvodni proces tekel po že ustaljenih načrtih, po že znanih tehnoloških postopkih in po že izdelanih pripravah. V marsičem nam bo olajšano delo pri izvrševanju plana za leto 1964 tudi z vključitvijo velikega števila novih strojev, naprav, novih delavniških prostorov itd., kar bo vse imelo velik vpliv na boljšo kvaliteto dela in tudi na večjo storilnost dela. Svoja investicijska vlaganja, t.j. razpoložljiva sredstva, ki jih bomo lahko določili za nove investicije, pa bomo morali tudi v l. 1964 v prvi vrsti nalagati v izpopolnitev opreme v metalurških obratih, ker so le-ti postali pereč problem glede na rokovno in kvaliteto izvrševanje nalog za naše podjetje. Tudi kapacitete pločevinarne ne ustrezajo več nalogam Litostroja, zato bomo morali v večji meri iskati sodelovanja z drugimi večjimi podjetji na eni strani, na drugi strani pa usposabljanje nekateri manjša podjetja za opravljanje določenih nalog s tega področja.

IZVOZ

V splošnem pa se moramo pripravi za prevzem mnogo večjih in odgovornejših nalog, saj je pred nami izgradnja Djerdapa, kjer bi želeli sodelovati v največji meri. Reference, ki bi jih v sodelovanju v Djerdapu dosegli, so izrednega pomena za nadaljnje uveljavljanje Litostroja na mednarodnem tržišču, zlasti glede na to, ker se pojavljajo vedno obširnejše naloge tako v azijsko-afriških kot južnoameriških državah. Ne glede na to bo treba posvetiti največjo skrb temu, da se bo izvoz Litostroja povečal, ker je le-ta postal prvi pogoj za doseg poslova, ki naj danes in v perspektivi pokriva naše naraščajoče kapacitete, s tem pa bomo seveda dosegli tisto optimalno izkoriščenost kapacitet, ki nam lahko zagotavljajo največjo stopnjo rentabilnosti in v zvezi s tem tudi največjo konkurenčno sposobnost.

Glede izvajanja kompleksnih naprav za metalurške obrate, nekatere objekte kemične industrije, plastične industrije itd. smo se včlanili v razna združenja, katera bo treba tudi nadalje krepiti. Pri tem pa moramo seveda razvijati lastne izvozne kapacitete, lastna predstavništva na zunanjih tržiščih ter si s tem zagotoviti neposredni stik s tržiščem. S tem, da smo dobili naročila za l. 1964 in v precejšnji meri tudi za l. 1965, še ne moremo biti zadovoljni. Prizadevati si moramo tudi, da si zagotovimo naročila za naslednja leta. To pa bomo dosegli s tem, da bomo rešili vsa tista vprašanja, ki nas še kakorkoli ovirajo pri našem delu, ki jih pa ne bo težko odpraviti s količjak dobre volje, medsebojnim razumevanjem, predvsem pa z dobrim sodelovanjem na vseh naših tržiščih.

Z realno oceno naših uspehov se poslavljamo od starega leta v želji, da bi Litostroj dosegel večje uspehe in afirmacijo na mednarodnem in domačem tržišču in z željo, da bi vsak član kolektiva v kar največji meri zadovoljil tudi svoje osebne potrebe.

Vsem ženam, mozem in otrokom Litostrojanov želim, da kar najlepše praznujejo novo leto, da bodo srečni v krogu svojih dragih in da bodo v naslednjem letu prispevali še več svojih dragocenih moči za razcvet naše socialistične družbe in našega podjetja.

Inštitut za turbinske stroje

Pomen njegovega dela za razvoj Litostroja

Inštitut za turbinske stroje v Šentvidu si je ob svoji ustanovitvi zadal naslednje naloge:

1. eksperimentalno in teoretsko raziskovanje pojavov pri gibanju tekočin skozi turbinske stroje ali njegove dele z namenom, da se razširi in poglobi znanje o vplivu gibanja tekočin na delo takih strojev;
2. proučevanje uporabe eksperimentalnih in teoretičnih izsledkov pri konstrukciji turbinskih strojev vseh vrst, posebno zaradi izboljšanja stopnje njihove koristnosti, zaradi zmanjšanja dimenzij in teže, kakor tudi povečanja varnosti v obrotu;
3. opravljanje hidravličnih in aerodinamičnih preizkusov pri prevzemanju turbinskih strojev in njihove opreme;
4. izdelava in razvijanje hidravličnih in aerodinamičnih osnovnih projektov za vse vrste turbinskih strojev, njihove opreme in ustreznih naprav na osnovi rezultatov raziskovanj;
5. izdelava prototipov turbinskih strojev ali njihove opreme;
6. izvajanje kontrolnih meritev na turbinskih strojih in ustreznih napravah v pogonu.

Kaj razumemo pod turbinski stroji? V to skupino spadajo vsi stroji, kjer se energija fluida (vode, zraka, pare, plina) pretvarja v mehanično energijo ali obratno v rotirajočem primerno oblikovanem kolesu z lopaticami, ki ga na kratko imenujemo rotor. Med turbinske stroje štejemo zato vodne turbine, parne in plinske turbine, črpalke, turbokompresorje in ventilatorje, hidravlične sklopke in prenosnike itd.

Princip dela kateregakoli turbinskega stroja je enostaven in je pri vseh vrstah turbinskih strojev enak. Pri vodnih, parnih in plinskih turbinah teče voda, para ali plin iz dovodnih organov skozi vodilnik in gonilnik, kjer odaja pretlačno energijo, ki jo na osi stroja izkoriščamo kot koristno mehanično rotacijsko energijo. Pri črpalkah, ventilatorjih in turbokompresorjih je ravno obratno in rotacijska energija poganja rotor, ki predaja energijo tekočini, zraku ali plinu in ga dviga na višji nivo. Pri vseh turbinskih strojih se srečujemo z istimi deli, kot so spiralni dovod ali odvod, vodilnik, radialni ali aksialni rotor, difuzor, regulacijski organi in cevi. Povsod se srečujemo tudi z identičnimi tokovnimi pojavi, kot so trenje, odvajanje tokovnic na lopaticah ali v kanalih, s pojavi kavitacije itd. Vse te pojave rešuje sodobna mehanika fluida enotno za vse turbinske stroje, tako da gre sodobna raziskovalna tehnika lahko celo tako daleč, da vodne stroje raziskuje z zrakom. Posebno pogosto se tega poslužujemo pri raziskavah posameznih elementov turbinskih strojev.

Po prvi svetovni vojni so se turbinski stroji vedno bolj začeli uveljavljati in so do danes skoraj povsod izpodrinili batne stroje. Težnja za koncentracijo čim večjih moči v čim manjših in čim lažjih strojih je privedla do izrednega povečanja števila obratov ob istočasem povečanju hitrosti fluida v glavnih delih teh strojev. Taka koncentracija moči in povečanje hitrosti pri turbinskih strojih postavlja vedno težje pogoje konstrukterju te vrste

strojev. Zaradi zmanjšanja dimenzij in velikih rotacijskih hitrosti se močno povečujejo specifične obremenitve površin, ki vodijo tok fluida, zaradi česar je zelo važno pravilno aero hidrodinamično in konstrukcijsko oblikovanje takih površin in kanalov.

Vse koristne sile in izgube v turbinskih strojih so zelo odvisne od velikosti brzine, saj vemo, da se večajo s kvadratom hitrosti toka. Zaradi te velike občutljivosti pri izpopolnjevanju teh strojev ne zadoščajo samo teoretske računske metode, čeprav je bil tudi pri teh zadnja leta dosežen velik napredek. Vedno znovala se je treba zateči k eksperimentom, ker teorija s svojimi ra-

čunskimi metodami ne more zajeti vseh faktorjev, ki vplivajo na pretvorbo energije v turbinskih strojih. Samo zelo intenzivnemu sistematskemu eksperimentalnemu delu v številnih inštitutih in tovarniških laboratorijih se moramo zahvaliti, da je industrija turbinskih strojev v relativno kratkem času dosegla tako ogromen napredek. Istočasno moramo ugotoviti, da nobena panoga moderne tehnike ni toliko odvisna od laboratorijskega dela kot industrija turbinskih strojev.

Litostroj se je že od svoje ustanovitve dalje začel specializirati v proizvodnjo vodnih turbin in ustreznih opreme in je na tem področju tudi že dosegel lepe uspehe. Zadnja leta je odločno povečal tudi aktivnost pri osvajanju proizvodnje črpalke. V bodočnosti se bo današnjemu programu pridružila še proizvodnja turbokompresorjev, hidravličnih sklopov in prenosnikov.

Iz že omenjenih razlogov se bo moral tudi Litostroj opirati na močno raziskovalno bazo, da bo lahko ujel in držal korak s tistimi proizvajalci turbinskih strojev, ki že dolgo ne skoparijo s sredstvi pri raziskovalnem delu in so tako v zadnjih letih lahko dosegli znatne uspehe.

V zadnjem letu se je Litostroj odločil, da to vlogo poveri Inštitutu za turbinske stroje in je zato tudi prevzel dolžnosti in pravice soustanovitelja inštituta. Kako bo Inštitut za turbinske stro-

je lahko opravljal svojo nalogo pri izpopolnjevanju kvalitete proizvodnje turbinskih strojev v Litostroju?

Kot osnova za razvoj morajo služiti osnovne raziskave, ki naj ugotavljajo vpliv vseh odločilnih parametrov na tok fluida skozi dele vodnih turbin in črpalke. Iz takih osnovnih raziskav moramo dobiti tudi optimalne odnose dimenzij posameznih delov, ki nam zagotavljajo čim popolnejšo pretvorbo energije.

Druga stopnja dela je projektiranje posameznih vodnih turbin, črpalke itd. Pri projektiranju je treba izkoristiti optimalne odnose, parametre in koeficiente, ki so se pri osnovnih raziskavah pokazali kot optimalni. Istočasno je treba na tej stopnji izkoristiti tudi eventualne podatke iz literature, upoštevati razne izkušnje na uspehih strojih, ki so že v pogonu, pa naj bodo naše ali pa tuje proizvodnje. Izločiti moramo tudi tiste rešitve, ki so tehnološko drage in težko izvedljive. Za kontrolo, če je projekt uspel ali ne, nam služijo preizkusi na nalašč zato izdelanem in po navadi pomanjšanem modelu turbine ali črpalke.

Mnogokrat so na takih modelih potrebne še razne spremembe, dokler ne dobimo zadovoljivih rezultatov. Ker pri takih modelnih raziskavah vztrajamo le pri podobnosti hidravlično aktivnih delov, se moramo včasih lotiti tudi izdelave prototipov, če hočemo preveriti skladnost kon-

strukturnih rešitev, tolerance, materiala itd. V tej fazi raziskav iščemo tudi možnost uporabe tehnološko enostavnejših in cenejših oblik, uporabe enakih tipiziranih oblik pri strojih različnih velikosti in karakteristik itd. V tem primeru se moramo seveda pripraviti, koliko se je karakteristika stroja poslabšala zaradi takega odstopanja od idealnih oblik in sprejmemo take poenostavitve samo v primeru, če lažja in cenejša izdelava res odtehta eventualno poslabšanje.

Posebno področje dela inštituta je kontrola izdelanih strojev. Taka kontrola je zelo potrebna pri strojih, ki se izdelujejo v večjih količinah. V Litostroju so to črpalke, pri katerih razmeroma nizka cena ne dopušča skrbne in fine obdelave in moramo zato končno obliko hidravlično aktivnih površin doseči že v livarni. Te kontrolne raziskave imajo namen ugotoviti največje dopustne tolerance pri izdelavi in pomagati obratom s kontrolnimi orodji in nasveti pri stremljenju po ekonomsko upravičeni točnosti.

Za uspešno izoliranje omejenih nalog pri razvoju, ki ga v naslednjih letih predvideva Litostroj, bodo potrebni seveda izredno veliki napor, posebno pri povečanju kadra in to ne samo s strani inštituta, tudi s strani Litostroja, pri vzgoji mladih kadrov pa tudi s strani Strojniške fakultete.

Direktor inštituta za turbinske stroje
inž. Dougan

V peto leto

(Nadaljevanje s prve strani)
našega časopisa. »Pregledu novic« bomo v novem letu dodali »Bilten podjetja«, ki bo seznanjal širok krog članov našega kolektiva z vsemi pomembnejšimi notranjimi predpisi, navodili, okrožnicami in sklepi organov našega upravljanja, kakor tudi z vsemi novimi pravilniki, poslovniki itd. Za povezavo s široko javnostjo bo skrbela posebna periodična izdaja »Pregleda novic« za časnike in naše poslovne zveze v domovini, vtem ko bomo za naše poslovne zveze na tujem izdajali od časa do časa podoben pregled v angleščini (»News from Litostroj«).

Razen teh in drugih pismenih oblik obveščanja pa bo splošna propagandna služba uvedla v svoje redno delo še vse druge (ustne, vizualne in podobne sodobne) oblike neposrednega informiranja naše delovne skupnosti in naše družbe, pa tudi inozemskih interesentov. Upamo, da bomo tako dvignili našo informativno službo na najvišjo sodobno raven. Razume se, da se bo vsa ta popestritev naše informativne dejavnosti vse bolj in bolj odražala tudi v našem časopisu, ki bo odslej sicer le ena, a vsekakor še nadalje ena izmed temeljnih oblik obveščanja vsega našega kolektiva, hkrati pa najbolj neposredna in javna tribuna za izmenjavo mnenj vseh naših delovnih tovarišev in sredstvo za tolmačenje naših skupnih prizadevanj.

Po dosedanjih izkušnjah pravič ne dvomimo, da nas bodo naši delovni tovariši v tem tudi v prihodnje podpirali kakor doslej, in da se bo širok krog naših sodelavcev v prihodnjem letu še bolj razširil. V upanju, da se bodo vezi med uredniškim odborom in člani našega kolektiva pa tudi vsemi prijatelji izven našega podjetja v novem letu le še bolj utrdile, se vsem svojim sodelavcem in bralcem iskreno zahvaljujemo za njihovo naklonjenost in jim želimo vso srečo in kar največ uspehov v letu 1964.

Zahvaljujemo pa se tudi vsem uredništvom drugih glasil delovnih kolektivov v državi, ki nam pošiljajo svoj list v zamenjavo in nam tako pomagajo pri medsebojni izmenjavi izkušenj. Želimo, da bi to sodelovanje, ki se je ponekod spremenilo že v tesne medsebojne stike, ostalo tako trdno tudi v prihodnje.

Sef SPS
dr. Branko Vrčon

Nov patent za HE na Dravi

V mesecu novembru je bil v našem podjetju sestanek v zvezi z gradnjo HE Srednja Drava I. Udeležili so se ga predstavniki investitorja, Eles, Elektroprojekta, Vodogradbenega laboratorija in Litostroja. Sklenjeno je bilo, da bodo HE Srednja Drava I zgradili dežarjerje po zamisli inž. Rakčevića in po patentu Litostroja. Ta zamisel bo prihranila investitorju blizu 400 milijonov dinarjev.

IZPOLNJEN PLAN DRAVSKIH ELEKTRARN

V prvih dneh decembra so dravske elektrarne izpolnile za letoš planirano proizvodnjo električne energije: 1439 milijonov KVH. Da jim je uspelo izpolniti plan toliko dni pred rokom, je pripomoglo zlasti ugodno stanje vode Drave od meseca septembra dalje.

REKONSTRUKCIJA HE FALA

Dravske elektrarne Maribor so začele rekonstruirati elektrarno Fala, ki bo z novim agregatom

povečala svojo moč za 18 MW ter proizvodnjo za 575 VH letno. Nadalje pripravljajo študijo za energetsko izkoriščanje reke Mure od Sladkega vrha do izliva v Dravo. Študija predvideva na jugoslovanskem delu Mure izgradnjo petih elektrarn, s skupnim padcem okrog 83 metrov, instaliranim pritokom 220 m³/sek, moči 157 MW in srednjo letno proizvodnjo okrog 927 GWH.

Več hidrocentral na Hrvatskem

V naslednjem letu predvidevajo naši strokovnjaki, da bodo hidroin termoelektrarne v Hrvatski proizvedle okrog 3,5 milijarde kWh, kar bi bilo za okrog 19% več od proizvodnje letošnjega leta. Tako bi v letu 1964 nadaljevali gradnjo dveh hidroelektrarn in izgradnjo in to v Senju in Du-

brovniku, graditi pa naj bi začeli HE Sklope in HE Djale. Poleg teh hidroelektrarn naj bi zgradili še termoelektrarno v Plominu, ki bi izkoriščala premožnejše kvalitete iz rudnika Raše. V sedemletnem planu pa predvidevajo zgraditev HE Orlovac, druge etape HE Split, HE Varaždin na Dravi, HE Obrovac na Zrmanji ter razširitev zagrebske toplarne.

Nova HE Rama

Podjetje Hidroelektrarne na Neretvi je pred kratkim razpisalo natečaj za gradnjo hidroelektrarne Rama, ki naj bi bila zgrajena do konca leta 1967. Ta hidroelektrarna, ki jo bodo zgradili ob jablaniškem akumulacijskem jezeru, bo imela zmogljivost 160.000 kW, kar je za 14.000 kW več, kakor znaša zmogljivost jablaniške elektrarne. Reko Ramo, ki se zdaj steka v jablaniško umetno jezero, bodo zavezili z 98 metrov visoko pregrado z betonsko zaveso. Tako nastalo umetno jezero bo segalo do izvira reke, tako da te pravzaprav ne bo več. Predračunska vrednost gradbenih del (brez opreme) znaša 14 milijard dinarjev.

Britanska sindikalna delegacija in delegacija Vrhovnega sovjeta SSSR

Pregled novic

Naši motorji za ribiške ladje

Nacionalni urad za ribištvo v Tunisu je te dni naročil v Jugoslaviji 10 ribiških ladij, katerih vrednost znaša okrog 930.000 dolarjev. Te ladje bodo dolge 23 m in bodo opremljene z modernimi specialnimi ehosondri ter napravami za lov na ribe na odprtem morju. Glavne pogonske motorje bomo izdelali v Litostroju, radionaprave pa bo preskrbela Iskra iz Kranja.

Dne 9. decembra so v ladjedelnici Piran splavili specialno motorno ribiško ladjo za cejlonsko ministrstvo za ribištvo. Ladja je opremljena z najmodernejšimi instrumenti za ribiški ribolov. Dolga je več kot 33, široka pa 7,5 m, nosilnost ima 250 bruto registrskih ton in bo lahko sprejela 130 ton rib. Motor za to ribiško ladjo smo izdelali pri nas.

javov drugih vrst. Za to naročilo so se potegovali tudi številni inozemski proizvajalci, zlasti Nemci in Italjani, vendar ga je dobila Metalna, kar pomeni za to podjetje enega največjih uspehov v zadnjem času.

NEOBIČAJNO MINIRANJE

V soboto, 23. in nedeljo, 24. novembra so na prostoru med litostrojskimi tovarniškimi objekti odmevale neobičajne eksplozije. Že dlje se je nabirala v skladiščih večja količina stare litine, ki je ni bilo moč razbiti z običajno razbijalno napravo. Zato so se lotili razbijanja na tak način. Vse delo in priprave v zvezi z miniranjem 50 ton težke stare sive litine je opravil strokovnjak iz Beograda inž. Mihajlo Obradović.

SLOVENSKI IZVOZ V LETU 1964

V sredo, dne 20. novembra, so na seji Izvršnega sveta Slovenije med drugim govorili tudi o družbenem planu v letu 1964. Po vseh prizadevanjih sodeč se bo izvoz iz SR Slovenije povečal za okoli 17 odstotkov, devizni promet neblagovnega prometa pa naj bi narasel za okoli 13 odstotkov.

Najmodernejša opekarna pri nas

Litostroj in Ivo Lola Ribar iz Železnikov sta izdelala vso opremo za tovarno opeke v Kupjaku pri Delnicah. Ta opekarna je naša prva popolnoma avtomatizirana tovarna opeke, ki bo izdelala letno okrog 20 milijonov kosov raznih opekarskih izdelkov v vrednosti več kot 400 milijonov dinarjev.

Po ocenah gradbenih inženirjev so rezerve kvalitete gline v neposredni bližini podjetja zadostne za neprekinjeno proizvodnjo v naslednjih 50 letih. Zanimivo je tudi, da bo nova opekarna izdelovala samo gradbene elemente, medtem ko bodo proizvodnjo klasične opeke popolnoma opustili.

Stiskalnice, črpalke, žerjavi

Dne 9. 11. smo podjetju Goran v Zagrebu odpremili hidravlično stiskalnico HS-GV 160 ton, z orodjem in priborom, težko 10.000 kg. Dne 11. 11. smo podjetju Inkoprogres Beograd poslali 9 črpalk, težkih skupaj 6.400 kg.

Dne 12. 11. smo poslali podjetju Rad v Beograd hidravlično stiskalnico HS-GV 160 ton, težko 10.000 kg, in Železarni Jesenice električni tekalni žerjav 50-12,5 × 18 metrov, težak 43.947 kg.

Dne 26. 11. smo odpremili HE Senj električni tekalni žerjav 2 × 75 × 12,8 m, težak 65.000 kg.

Dne 29. 11. smo poslali za HE Nerole električni tekalni žerjav 100/15 ton × 13,984 metra, težak 36.800 kg.

☆

NAŠI VILIČARJI NA SEJMU V BOGOTI

Na letošnjem mednarodnem sejmu v Bogoti, Kolumbija, je jugoslovanski paviljon vzbudil izredno zanimanje tamkajšnjih gospodarskih krogov. To kaže tudi dejstvo, da je bilo registriranih za več kakor 1.800.000 dolarjev predzaključkov. V listi eksponatov so zavzemali zelo vidno mesto litostrojski viličarji. Perspektive blagovne izmenjave s Kolumbijo so vsekakor ugodne in je že v letu 1964 pričakovati obseg poslov v vrednosti treh do pet milijonov dolarjev tako v izvozu kakor tudi v uvozu. Kar zadeva strukturo jugoslovanskega izvoza v Kolumbijo, predvidevamo, da bo v izmenjavi vsekakor prevladovala industrija gradbenih strojev pa tudi avtobusi, viličarji in podobno.

V nekaj vrstah

PREVELIKA HITROST

V našem podjetju se je razpasla grda navada, da vozniki motornih vozil s preveliko hitrostjo ogrožajo varnost naših delavcev na cestah. Da bi omejili to divjanje, je podjetje postavilo ob cestah prometne znake, po katerih je največja dovoljena hitrost 10 km. Zal pa teh opozoril nihče ne upošteva, zlasti pa ne viličarji.

NOVI DELAVCI IZ VELIKIH LAŠČ

Zaradi povečanja proizvodnega programa in večjih proizvodnih zahtev v obratu MO ter zaradi povečane fluktuacije na posameznih delovnih mestih je kadrovskega sektorja našega podjetja sklenil pridobiti za delo v naši tovarni ljudi v bližnji in daljni okolici Velikih Lašč. Okoliški prebivalci

naj bi bili tako v večji meri zaposleni v našem podjetju, saj ravno iz teh krajev do sedaj niso kazali zanimanja za delo pri nas. Iz razgovora predstavnikov našega podjetja s tamkajšnjimi prebivalci, ki je bil v nedeljo dne 10. XII. v Velikih Laščah, lahko pričakujemo, da se bo v prihodnjih mesecih zaposlilo pri nas večje število ljudi. Najbolj sposobne od njih naj bi kasneje prekvalificirali in usposobili za zahtevnejše delo s pomočjo številnih tečajev, ki jih prireja Litostroj.

V LADJEDELNICI 3. MAJ NA REKI

Mladinci metalurških obratov so priredili strokovno ekskurzijo v ladjedelnico 3. maj na Reki, kjer so si ogledali celoten proces gradnje ladij. Naši mladinci so se z reškimi pomenkovali o vseh težavah, ki nastajajo pri delu njihove mladine. Litostrojski so si želeli ogledati še tovarno Vulkan, a jim je zmanjkalo časa.

NOVE KNJIGE V NAŠI KNJIŽNICI

V preteklem mesecu je knjižnica našega podjetja nabavila med drugim tudi naslednje strokovne knjige: Kerec Josip: Ključ za čelik, Cerović Dragomir: Pripravljanje prava industrijske svojine (Licence), Ačerkan N. S.: Spravoročnik mašinostrojitelja, Amanjen AA: Spravoročnik po kranom, Pavle Kogej: Organizacija in psihologija dela, Vojih Hadžistovič: Tendencije i praksa neposrednog upravljanja u ekonomskim jedinicama.

OBISK MLADINCEV EMAJLIRKE

Mladinci Emajlirke iz Celja so pred nedavnim vrnili obisk naši mladini. Litostrojski mladinci so jih vodili skozi vse obrate in jim razkazali celoten potek proizvodnje. Gostje so se zanimali za stroje in izdelke, ki jih do sedaj niso imeli prilike videti. Zanimali so se za strojogradnjo, delo mladine in njihove težave, za delo v samoupravnih organih in način nagrajevanja, za prehrano in rekreacijo mladine in za stanovanjske zadeve.

NOVI DOKOVNI ŽERJAVI

Mariborska Metalna je doslej izdelovala za ladjedelnice in pristaniške naprave le pristaniške in ladjedelniške žerjave, letos pa so pričeli graditi po lastnih načrtih tudi specialne žerjave za plavajoče doke. Prva dva dokovska žerjava je Metalna že poslala trogirski ladjedelnici. Žerjava sta montirana na doku, ki ju je naročil indonezijski kupec, ki ju je tudi že prevzel. Ta žerjava sta izdelana v tropski izvedbi in sta opremljena v glavnem z domačo tipizirano opremo, ki jo lahko uporabljamo tudi za gradnjo žer-

Pisali so o nas

Vjesnik u srijedu je v svoji praznični številki, dne 27. novembra 1963, objavil v članku Kronika 29. novembra med drugim tudi daljši komentar, ki je izšel 29. novembra 1948 ob priliki izgotovitve prve turbine v novi Jugoslaviji. Od tega zgodovinskega dne pa do danes smo izdelali v Litostroju že turbine, ki imajo skupno približno 2.400.000 konjskih moči.

Ljubljanski dnevnik je 29. novembra v članku: Litostroj ne bi vrnil svoje sobote priobčil nekaj mišljenj članov kolektiva Litostroja o skrajšanem delovnem času. Opozarja tudi na dejstvo, da gostinskim podjetjem v okolici Ljubljane ne gre v račun sobotna rekreacija litostrojskih delavcev, saj delavci na svojih izletih gostujejo na travnikih ali pa na jasi, namesto da bi zašli v zakajene gostinske lokale. Brez dvoma pa dejstvo, da je v Litostroju 1200 koles, blizu 100 motorjev in prav toliko avtomobilov, tudi kaže, kako Litostroj-

V novembru sta nas obiskali tudi dve gospodarski delegaciji: iz Romunije (zgoraj) in Irana (spodaj)

čani preživljajo svojo prosto soboto.

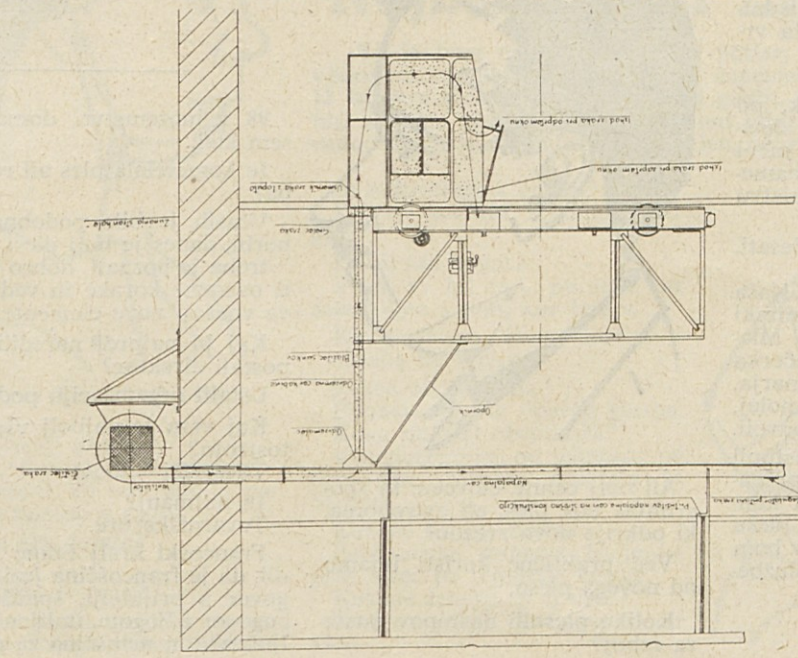
Delavska enotnost je dne 26. novembra 1963 pod naslovom Odprta vrata za iskrenost in zapiranje objavila nekaj misli inž. Čučka o združevanju Litostroja s sorodnimi podjetji. Komercialni direktor je dejal, da lahko le na ta način pripravimo predhodne strokovne in ekonomske analize projekta, montažna dela, začetek obratovanja in da tako najlaže pričujemo kader za novo proizvodnjo. Tako že 15 let Metalna Maribor, Rade Končar Zagreb in Litostroj skupno nastopajo pri opremljanju hidrocentral. Med drugim pa je Litostroj tudi član INGRE, Smelta in Rudisa.

IT Novine iz Beograda so pred časom objavile članek pod naslovom Plan Litostroja iz aspekta produktivnosti, kjer opozarjajo na analizo Litostroja v zvezi s povečanjem produktivnosti na enega zaposlenega in z večjo produktivnostjo na m² proizvodne površine. V zvezi z rezultati te analize ter po natančnem preverjanju vseh ostalih gospodarskih problemov so strokovnjaki v Litostroju ugotovili, da je le s preštudirano pripravo dela mogoče izdelati kvaliteten proizvod, ki bo tudi poceni. To naj bi bilo vodilo v pripravi za sedemletni plan Litostroja, po katerem naj bi v podjetju zrasla produktivnost od 10 do 13 %.

Zdravje za žerjaviste

V livarni sive in jeklene litine imamo 12 žerjavov, ki jih vodijo iz kabin, ki so pripete na žerjav. Tu delajo redno v treh izmenah. Zdravstveno stanje ljudi, ki so

zaposleni na delovnih mestih žerjavistov, pa je zelo slabo. Zaradi slabih delovnih pogojev jih je mnogo poklicno bolnih. Predlogi komisije, ki je opravila meritve

delovnih pogojev, so naslednji:

— preprečiti nastajanje prahu
— zaposlene žerjaviste je treba enkrat letno zdravniško pregledati

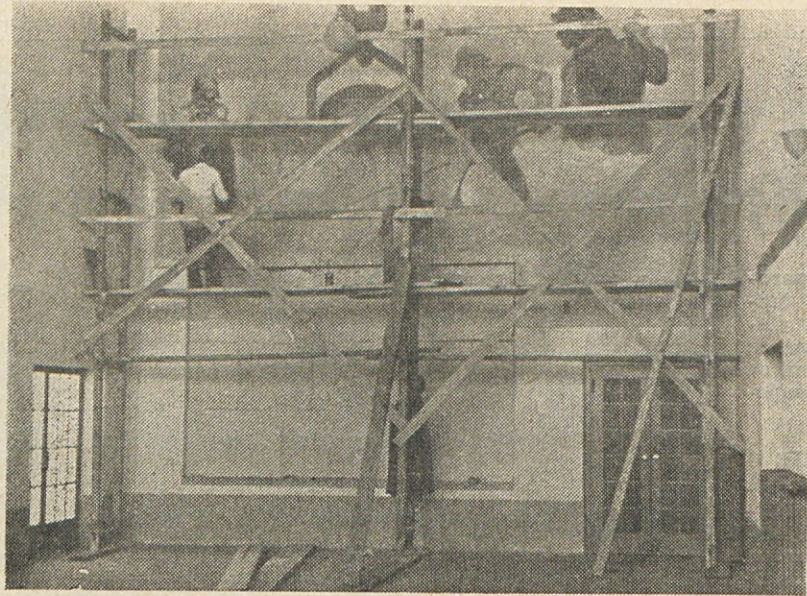
— na delovnih mestih žerjavistov ne smejo biti zaposleni tisti delavci, ki imajo kronična obolenja dihalnih organov, ki so preboleli vnetje zarezne mreže ali pljučnico in delavci, ki imajo deformiran prsni koš.

Da bi tudi s tehnične strani rešili problem neustreznih delovnih pogojev, smo tehničnemu vodstvu predlagali, da izvede rekonstrukcijo vseh žerjavov.

Spremembe naj bi bile te:

Do sedaj odprte kabine bomo zamenjali z novimi zaprtimi. Kabine so lično izdelane in skoraj v celoti zasteklene. Prostornina znaša od 7 do 8 kub. metrov. V vsaki kabini je montiran sedež, ki ga lahko poljubno reguliramo glede na velikost žerjavista, tako da lahko vidi vse delovno področje žerjava.

Zamenjava zraka v kabini znaša 300 kub. metrov na uro. V kabini je zrak speljan po posebni cevi, kjer so grelci in blažilci sonkov zraka. Žerjavist si lahko sam uravnava količino svežega zraka in temperaturo. Po vsej dolžini žerjava pa je montirana viseča cev, po kateri priteka svež zrak od zunaj s pomočjo posebnega ventilatorja.

Vsi tisti, ki nam je v Litostroju pri srcu kultura in tista borna umetnost, ki jo premoremo v naši tovarni, smo nemočno opazovali barbarsko uničenje freske znanega in priznanega umetnika Miklavca v livarni sive litine. Razumemo, da so nam potrebni novi prostori, vendar ne za vsako ceno. Na fotografiji umetnik Miklavc med upodabljanjem freske v času, ko še ni slutil, kako žalostno bo končala njegova umetnina

Mario Vilhar, ki se bo v začetku prihodnjega leta poslovil od Litostroja v razgovoru s pevko Helen Merrill

Ali smo zares storili vse za kulturo?

Rekreacija, organizirana skrb za obnovu telesnih in duševnih sil človeka, postaja tudi v Litostroju po svoji vsebini in namenu vedno širša. K rekreaciji našega človeka ne sodi samo primerna oblika športne dejavnosti; ta je samo sestavni del celotne dejavnosti, ki so ji naložene mnogo širše naloge: ne samo obnavljati, tudi dvigati in širiti je treba celotni kulturni lik delavca-ustvarjalca. K izvršitvi teh nalog v okviru dviganja in ustvarjanja višjega kulturnega standarda mora prispeljati svoj zelo pomemben delež poleg športne tudi kulturno-prosvetna dejavnost.

To velja še posebej za našega delavca, ki opravlja večinoma zelo naporno in odgovorno telesno delo, zavoljo česar je še posebej potreben take rekreative dejavnosti, ki izravnava ter dopolnjuje povprečno razliko med telesno in umsko zaposlitvijo.

Treba mu je omogočiti, da posluša, po želji pa tudi da sam izvaja glasbo in to načrtno, tako da se pri tem dviga in širi njegovo glasbeno kulturno ozorje; isto velja za obisk filmskih in gledaliških predstav; tudi tu je treba poskrbeti za primerne uvodne besede ali krajša opozorila in razlage, ki odprejo gledalcu pot do umetniške globine in boljšega razumevanja igre. V ta okvir sodi pravilno organiziran obisk fotografskih in slikarskih razstav, ki naj tudi tovrstno umetnost približajo delavcu, ki s svojim delom postavlja temelje za njeno rast. K dobro organizirani dejavnosti sodijo primerno opremljene knjižnice in čitalnice, kjer pa delovni človek zopet ne sme biti prepuščen samemu sebi, temveč mu mora pri izbiranju knjig pomagati knjižničar ali dobrega nasveta in razlage sposoben tovariš.

Še dva uspeha Zabavnega vrtiljaka

Pred kratkim je naša kulturna skupina nastopila tudi v Mokronogu in Dobrniču. V nabito polnih dvoranah, kjer so bili tudi številni Litostrojčani in njihove družine, so naši kulturniki poželi burne aplavze in številna priznanja. Objavljamo še nekaj slik z vaj in prireditv

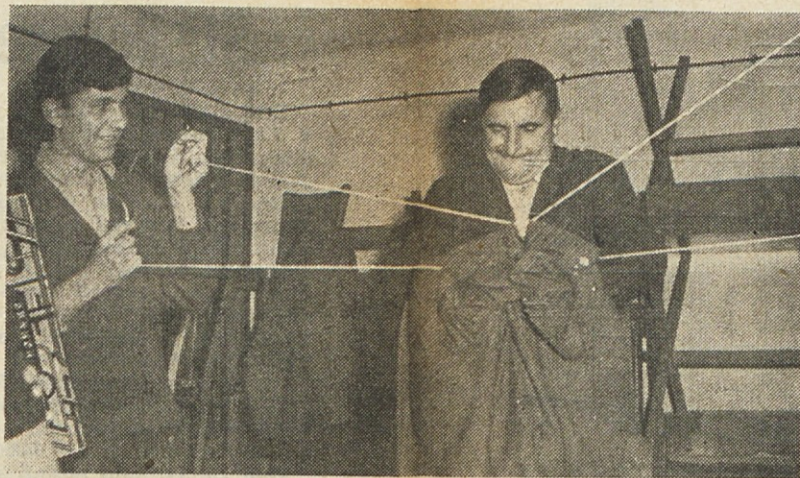
Tudi muzikantje nas niso razočarali

Zora Suštar je s svojimi recitacijami navdušila občinstvo

Naša igralka Anka Starc med vajo

Carovniku Marku Stojanoviču se je med vajo sicer »zapletlo«, vendar je na prireditvah odlično uspel

Najboljši plesalec

To je Alfred Kramer, strojni tehnik in glavni komercialist v oddelku za domače tržišče PPB. Že šest let po vrsti je plesni prvak Jugoslavije in tudi v evropski konkurenci je dosegel prav zavidljive mesta. Kronično vesel človek, vedrega, čednega obraza, neustavljiv kot Bel-ami, živahen kot studenček, nemškega imena in prilimka, italijanske krvi (po materi) in slovenske glave, vedno aktiven vplinjač v Dieslovem motorju naše tovarne. »Sad ga vidiš, sad ga ne vidiš.«

Kdaj ste začeli plesati? Leta 1946, z ženo 1952, toda v zakon sem z njo zaplesal 1953. Se pogovarjate med plesom?

Na pravem plesu ne, na treningu že.

Prava ženska bi dala večerjo za ples, moški ples za motor. Je res?

Na splošno da, toda plesni trening je trdo delo.

Je ples zabava, šport ali umetnost?

Zabava za začetnika, sobotnega plesalca, šport za pravega tekmovalca, umetnost za gledalca in plesalca, če se približa vrhunski stopnji.

Najljubši ples? Začetniku počasni valček, po mnenju strokovnjakov je slowfox najtežji in najlepši ples, meni pa je najboljši vseh latinskoameriški »passo-doble«, ki je v bistvu koreografija bikoborbe.

Kdaj je treba začeti plesati, kdaj nehati?

Začeti je treba čimprej. Naša televizija je snemala pionirski parček, ki ga jaz treniram. Mlada plesalka je Milojka, hčerka predsednika DS M. Vidmarja, plesalec pa je Branko Smolej, sin našega uslužbenca v kontroli.

Parček je decembra nastopil na mednarodnem plesnem prvenstvu v Celju, seveda izven konkurence. Svetovni prvak v plesu pa je imel tudi že 55 let. Jaz bom moral ples pustiti zaradi službenih zadržkov.

Najljubši dan? Subota, kar je prosta.

Cas dneva? Popoldanske ure. Najljubše vozilo? Avto, če bi ga imel.

Cigareta? Ljubljanska filter 65.

Bi šli rajši na Luno ali na Havaje?

Na Havaje. Je najbrž lepše in gotovo bolj varno.

Ali bolj cenite človeka, ki »pogrunta« nov ples, ali astronoma, ki odkrije novo zvezdo?

Več praktične koristi imamo od novega plesa.

Koliko plesnih nastopov imate za seboj?

Predavanja, krožki, udeležba na predavanjih, ki jih prireja Ljudska univerza, vse to sodi tudi k rekreaciji in k stvarim, ki delovnega človeka zanimajo.

Športna ali fizična ter kulturno-prosvetna ali umska dejavnost morata druga ob drugi dopolnjevati rekreative naloge. Te naloge rekreacije bi v kratkem bile:

Vračati delovnemu človeku vse, kar mu jemlje sodobni način proizvodnje na delovnem mestu.

Odstranjevati z zdravili vse kvarne pojave v življenju delavca izven delovnega časa in prostora.

LITOSTROJSKI NAJČKI

3.600 nas je v Litostroju, bolj in manj važnih, bolj ali manj pri-dnih, sposobnih, veselih, upajočih, koprnečih, zadovoljnih. Ko se zjutraj še na pol prebujeni gnetemo skozi vrata in tlačimo žigosne kartice v kontrolne ure, smo brezimna množica delovnih mravelj, premikajoče se sence.

In vendar tiči v vsakem od nas nekaj posebnega, nenavadnega. Vsakdo ima svoj lastni telesni in duševni obraz, vsakdo ima neke odlike. In zakaj ne bi takole po vrsti spoznali nekaterih vidnejših sodelavnikov, ki se v nečem prav posebno ločijo od ostalih? Vsakdo je v nekem smislu »naj«. Odločili smo se, da bomo v našem glasilu začeli sistematično spoznavati naše najbolj zanimive sodelavce, ki se odlikujejo s tem ali onim. Ker so vsi »naj-«, smo jim dali skupno ime »najčki«. Danes objavljamo prvo serijo najčkov, potem pa bo vsak mesec kateri. Vse »najčke« je opisal član našega kolektiva, ki si je nadel psevdonim Komar, s karikaturami pa opremil ak. slikar Gorazd Sotlar.

98 v inozemstvu, domačih nisem štel.

Je komerciala ples ail rokoborba?

Včasih je bila podobna rokoborbi, danes je bolj ples: treba je poznati, dobro uvežbati osnovne korake in vedno znova vnašati nove elemente.

Kaj bi najprej naredili, če bi postali direktor?

Ustali organizacijo podjetja.

Kaj vam je najbolj všeč v Litostroju?

Tovariški odnosi.

In najmanj? Tovarniške ure.

Francoski kralj Franc I. je trdil, da je francosčina jezik za pogovor s prijatelji, španščina za pogovor z Bogom, italijanščina za ljubezen in nemščina za pogovor

s sovražnikom. Kateri jezik je vam všeč?

Italijanščina.

Verjamete v ljubezen na prvi pogled?

Ne.

Vam je bolj všeč ženska v kopalni ali plesni obleki?

V plesni, iz estetskih vidikov.

Kaj najprej opazite pri ženski? Noge. To je sploh za Evropo značilno, v Ameriki bolj opazijo prsi.

Imate punčko, kakšen poklic bi ji privoščili?

Medicino.

Najljubše žensko in moško ime?

Irena, Alfred.

Vaša plesna prihodnost? Prav sedaj se ji odpovedujem, ves čas in pozornost nameravam posvetiti plesu v komerciali.

Najzgodnejši delavec

Ivan Krese, 30 let, ročni brusilec tekačev, zaposlen v Litostroju od l. 1960, stanujoč v Mali Strmci 9, p. Šmarjeta pri Novem mestu. Krepak, čeden možakar, da bi ga slikar lahko porabil kot model na predvolilnem lepaku ali na tisočaku. Poleti odhaja v službo, še preden se oglasijo prvi petlini, pozimi takrat, ko se pravi pijanci v baru šele razživijo.

Kdaj vstajate? Poleti ob pol treh, da pridem s kolesom do Trebelnega, od koder odpelje litostrojec 'ob pol petih, pozimi pa ob enih, da lahko pridem peš na postajo.

Lahko spite v avtobusu, imate dobre živce?

To pak, to.

Ste bili kdaj bolni, koliko dni? Enkrat 12 dni, drugič pet. Ja, pa tisti teden, ko se je prevrnil avtobus.

Ali se ne bi rajši naselili tu, da bi si prihranili dolgo pot?

O, kajpak bi se. Že od l. 1960 imam vloženo prošnjo za stanovanje. To mi pa ne kaže, da bi tu stanoval: dvojno življenje, dvojni stroški.

Koliko imate pa plače? Ja, kakor nanese, takole okrog 25.000.

Imate kaj otrok? Fantka in punčko.

Kateroga imate rajši? Oba enako.

Kateri letni čas vam je najljubši? Poletje seveda.

Kje preživite dopust? Doma seveda, kje pa naj bi ga!

Kaj počnete ob prostih sobotah in nedeljah?

Drva in kar je še takega pri hiši.

To je bil srečen dogodek, čeprav so z njim prišle nove in nove skrbi. Namen našega obiska pa je bil, da bi videli, kako si je tako nenadoma povečana družina uredila življenje in seveda, kako »uspevajo« trojčki. Stopila sem iz avtomobila in, ker je bila že trda tema, okolice hiše nisem mogla videti, pač pa sem jo dobro občutila, kajti vsak, pa še tako previden korak, se je končal v globokem blatu ali luži. Kmalu sem prodrla do hišnih vrat, kjer me je že pozdravil otroški jok. Dobro znanje. Otroci so torej še pokonci.

Naproti mi je prišla mlada žena Tilka, ki mi je v eni sapi hotela povedati, da ima mož popoldansko službo in da otroke pravkar pripravlja za večerjo. Preko kuhinje sem vstopila v kamro. In glej! Pet parov velikih sivih oči se je zazrl v pozno obiskovalko. V sobi je bilo namreč vseh pet otrok družine Slana. Najmlajši so ležali v posteljicah in neudrudno mahali z rokami in nogami. Ob peči pa sta se igrala triletni Franci in prvošolka Majda. Njihova mama je sedla poleg mene, mi odgovarjala na vprašanja, hkrati pa nenehno pogledovala k svojim otrokom, ki so prenehali jokati.

Koliko časa je vaš mož že zaposlen v Litostroju in koliko za služi?

V Litostroju dela približno že eno leto, prej pa je delal le doma na kmetiji in pomagal pri priložnostnih delih v okolici vasi. Ko je prišel voziti delavce z Dolenske litostrojke avtobus, smo vedno bolj premišljevali, ali naj se redno zaposli v Litostroju ali ne. Končno sem pričakovala že tretji porod in nujno je bilo zagotoviti stalen dotok denarja. Sedaj zasluži od 27 do 30.000 dinarjev, kar pa je za tako veliko družino brez drugih dohodkov zelo malo.

Kako razporedite denar?

O tem me pa raje ne vprašajte. Kot bi mignil, mi izgine iz denarnice. Največ ga porabim za hrano in pralna sredstva, kar ostane, pa seveda za obleko. Dobro nas je finančno podprli celotni litostrojčki kolektiv.

10 mesecev litostrojčkih trojčkov

Bil je poznojesenski dan. Dež je enakomerno škrebil po oknih avtomobila, s katerim sem se peljala proti Dolenjski. Pokrajina okrog nas je bila pusta in mračna, kot bi vse izumrlo. Le luči iz obcestnih hiš so nemo govorile, da je vsaj tam doma življenje. Cilj našega potovanja je bila majhna vasica Velike Lese na Dolenjskem, kjer živi družina našega sodelavca Slane. Saj se še spominjate, da se je njegova družina nekako pred 10 meseci kar čez noč povečala za tri nove družinske člane. Njegova žena je namreč rodila trojčke: dve punčki in fantka.

Otroke imate tako lepo okrog-le! Koliko tehtajo trojčki in s čim jih hranite?

Ko sem jih rodila, čeprav s 7 meseci, so tehtali: prva punčka 1.80 kg, druga punčka 1.40 kg in fant 1.60 kg. Pred kratkim so bili stari 10 mesecev in ker so zdravi, je njihova teža močno porasla: prva deklica 10 kg, druga 9 kilogramov in deček 8.50 kg. Največ imajo mlečne hrane, saj porabim zaje na dan tudi do 7 litrov mleka. Razen tega pa jim

kuham že vse vrste zelenjave in sadja.

Kaj pa prosti čas, ga je kaj?

Kje pa! Naš delovni dan se prične ob petih ali še prej in traja do polnoči. Obdelati je treba

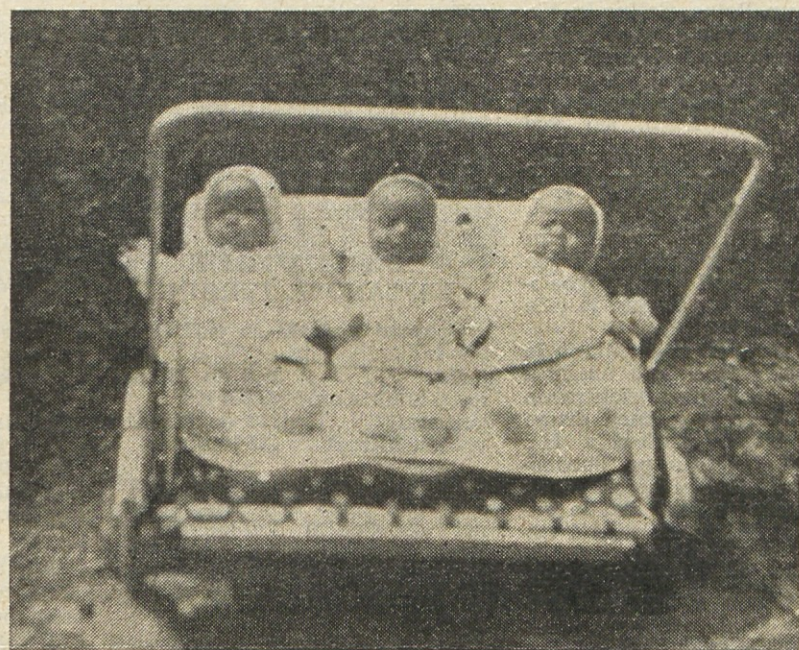
6 ha zemlje, skrbeti za kravo, prašiča in nekaj kokoši in ne nazadnje za otroke. Vse delo v večji meri opravljam sama, toda če le utegnem, mi priskoči na pomoč tudi mož.

Vzemimo na primer, da ste na loteriji zadeli večjo vsoto denarja. Kaj bi si zanj najprej kupili?

— Pralni in šivalni stroj.

Ena izmed trojčk je zopet pričela ugašati svoje strune in, ker sta se ji kmalu priključila še ostala dva, sem morala razgovor končati. Srečni, pa čeprav tako zelo zaposleni mami trojček sem zaželela v imenu vsega kolektiva in v svojem imenu v novem letu veliko uspeha pri delu in vzgoji otrok.

Milja Jerić

Najboljša pevka

»Se, se, Meta! Znova, zapoj znova,« je vzklikala publika v nekaterih krajih, kjer je nastopala litostrojčka kulturniška skupina. Med petjem so jo preklinali, ob koncu pa se je morala znova in znova pojavljati in pokloniti publiki. Tako navdušenje in tako topli aplavzi so odlično spricevalo obetajoči pevki. Če k temu dodamo še Metno voljo do učenja, skromnost in ne nazadnje lepoto, imamo Meto Podbevšek kot na dlani. Sicer pa naj govori sama.

na gostovanjih naše kulturniške skupine.

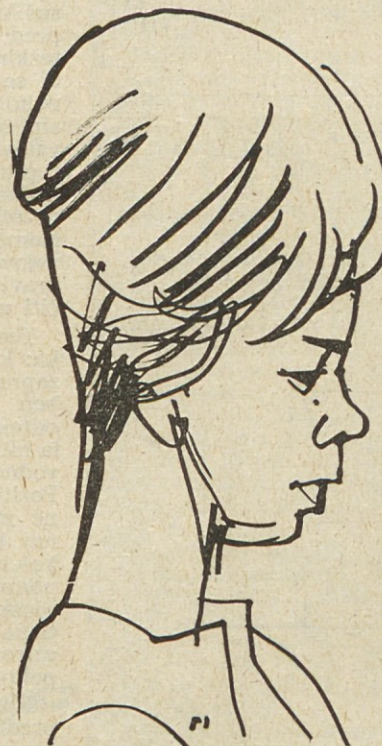
Vaša najljubša pesem? Ne, to ni ljubosumje.

Imate rajši honorar ali aplavz? Ne branim se preveč, drugi mi je ljubiši.

Studirate solopetje? Da, na glasbeni šoli Center.

Bi si izbrali petje kot poklic? Ne, rajši ostanem v administraciji.

Ste ljubosumni na umetniški uspeh drugih? Jaz, ne!

Koliko pevskih let ste stari? Eno.

Vaš največji uspeh? Lani 7. novembra v filharmonični dvorani, ko sem dobila ponudbo za nastop v radiu.

Kakšen glas imate? Alt.

Kje poje pri nas? Pojem v radiu, pri nas pa sodelujem s solopevskimi točkami

Najbolj znan Litostrojčan

To je brez dvoma naš Janez Sotlar, skladiščni delavec v prvezemnem oddelku, ki je že 14 let zaposlen v našem podjetju in že 12 let igra basnočnični rog v naši godbi. Vsak dan ga srečamo, ko hiti s pošto pod roko na ta ali oni oddelek, ali po malico v bife, vedno nasmejan, zmeraj dobrovoljen, neozdravljivo dobrosrčen.

Si zadovoljen z delom? Da, ne maram nikamor drugam.

Bi bil rad bogat? Vsak bi bil rad, pa sem kar zadovoljen s tem, kar imam.

Kaj te zanima izven službe? Glasba in tehnika.

Resna ali zabavna? Domače viže in operna glasba.

Koga najbolj občuduješ? Vse glasbenike, od tehnikov pa Strojnika, Kuhlja, Adlesiča in Struno.

Kakšne knjige bereš? Partizanske romane, življenje-pise, sicer pa tehnične knjige.

Kakšne ženske so ti všeč? Ne poznam jih dosti, vse so mi všeč.

Pred nami je HE SREDNJA DRAVA I

- V teh dneh gredo proti koncu pogajanja med investitorjem nove dravske hidroelektrarne in Litostrojem za dobavo turbin s pomožnimi napravami in montažnimi žerjavi kakor tudi za montažo te opreme. S podpisom pogodbe bo investitor zaupal Litostroju naročilo, ki po svoji vrednosti presega vsa dosedanja. Ob tej priložnosti objavljamo nekaj podrobnosti o novi hidroelektrarni.

Drava izvira na Toblaškem polju v Italiji in se po 749 km dolgi strugi izliva v Donavo pri Dolnjem Miholcu v Baranji. Z zgornjo polovico svoje dolžine teče po dolinah globoko zarezanih v visokogorski svet in ima zato izraziti značaj gorske reke: zaradi topljenja ledu in snega po gorskih vrhovih ima največje pretoke prav v toplih poletnih mesecih, ko druge jugoslovanske reke kot n. pr. Drina, Cetina in Neretva trpe za sušo.

Tej za energetsko izkoriščanje zelo ugodni lastnosti Drave se pridružujejo še naslednje srečne okolnosti: teče hitro, saj leži njen izvir 1100 m nad izlivom v Donavo, ima razmeroma veliko vode, njeni pretoki so zelo izravnan, t. j. vrednost razmerja med največjim in najmanjšim opazovanim pretokom je manjša kot pri katerikoli drugi jugoslovanski reki in kar 406 km je teče po Jugoslaviji!

Zato se ne smemo čuditi, da je že leta 1918 na našem ozemlju stekla na Dravi prva elektrarna — Fala, da se ji je med drugo svetovno vojno pridružila HE Dravograd, da smo po osvoboditvi dogradili Mariborski otok in da so nato po vrsti sledile Vuženica, Vuhred in Ožbalt. Z Ožbaltom je bil postavljen poslednji člen v neprekinjeni verigi 6 elektrarn na odseku Drave med Dravogradom in Mariborom, ki s skupno instalirano močjo 276,5 MW znatno prispevajo h kritju potreb po električni energiji v našem gospodarstvu in zlasti v poletnih mesecih občutno zmanjšujejo tako imenovano »poletno dolino« proizvodnje ostalega jugoslovanskega sistema.

Medtem ko so na ostalih jugoslovanskih rekah za izravnavo proizvodnje v poletnih mesecih potrebna velika in draga akumulacijska jezera, v katerih je shranjena zaloga vode za sušo, Drava takih jezer ne potrebuje, ker ima svojo akumulacijo v ledu in snegu. Drava torej daje poletno akumulacijsko energijo brez jezera in s tem znatno zmanjšuje potrebe po akumulacijah na drugih rekah. Zaradi te okolnosti, ki daje Dravi izredno vrednost, so potrebne na njej še nadaljnje hidroelektrarne. Projekt za izgradnjo njenega srednjega odseka od Maribora do Ormoža je končan, projekte za Spodnjo Dravo pripravljajo...

SD I — KANALSKA HIDROELEKTRARNA

Prav tako kot Drava pri Mariboru zapusti ozko dolino in prične teči po drugačnem naravnem okolju, tako bodo tudi hidroelektrarne pod Mariborom drugačne, kot so v Dravski dolini. Steberski sistem, ki je bil za ozko dolino najprikladnejši, na Srednji Dravi ni več zanimiv in tudi postavitev elektrarn v samo strugo reke ne bi bila več primerna. Mariborska podružnica Elektroprojekta Ljubljana je pod vodstvom glavnega projektanta ing. Strgarška s študijami mnogih možnih variant ugotovila, da je za energetsko izkoriščanje Srednje Drave najbolj gospodarska rešitev z dvema kanalskima hidroelektrarnama.

Od jezua pri Melju pod Mariborom bodo vodili vodo po 17,2 km dolgem kanalu do HE Srednja Drava I (SD I) s strojnico pri Slovenji vasi. Pred Ptujem se bo voda vračala v naravno strugo reke, tekla po njej skozi Ptuj in nato pri drugem jezui pri Zabovcih vstopala v 9,5 km dolg dovodni kanal HE Srednja Drava II

(SD II). Nad Ormožem se bo voda ponovno vrnila v Dravo.

V strojnici SD I bosta montirana 2 agregata po 75.000 KVA s Kaplanovima turbinama. Zaradi razmeroma visokega padca bosta vtoka betonskih spiral precej dolga. Streha strojnice bo v višini terena. Oprema bo pripeljana pod 60-tonski portalni žerjav, ki jo bo spustil v strojnico in s pomožno kljuko omogočal tudi dviganje in spuščanje zapornic sesalne cevi. V strojnici sami pa bosta dva montažna mostna žerjava po 150 ton nosilnosti.

Hidroelektrarna SD II bo prav tako opremljena z dvema Kaplanovima turbinama iste velikosti kot SD I in bo tudi sicer po svoji ureditvi podobna prvi. Za sedaj je odobrena gradnja SD I.

NAŠE NAJVEČJE KAPLANOVE TURBINE

Osnovni podatki za turbini za SD I:

padec 29,8 do 32,6 m
maksimalna moč 90.000 KS
goltnost 250 do 225 m³/s
vrtilna hitrost . . . 125 l/min.

Premer gonilnika bo meril 5760 mm, torej 1110 mm več kot pri dosedanjih kaplankah na Dravi. Tako bosta turbini za SD I največji in najmočnejši Kaplanovi turbini doslej naročeni v Litostroju in bosta predstavljali dostojno velikost v nenehni vrsti k vedno večjim enotam, h katerim gre razvoj v svetu in tudi v Litostroju, saj ni več daleč do realizacije energetskega objekta Djerdap s kaplankami nad 9 m premera gonilnika.

Agregati za SD I bodo v splošnem obdržali koncepcijo doseda-

njih agregatov na Dravi, za katere sta značilna samo dva vodilna ležaja, nosilni ležaj na turbin-skem pokrovu, skupna in nedeljena gred za turbino in generator ter generator gobaste izvedbe. Projektant tov. Gregorič je vendar uvedel naslednje novosti, ki so bile nujne glede na povečanje padca, moči in dimenzij turbine v primerjavi z dosedanjimi dravskimi turbinami:

- Turbina je v celoti varjene izvedbe razen nekaterih delov nosilnega ležaja in gonilnika.
- Gonilnik ima 7 kril (prva sedemkrilna kaplanka v Litostroju!)
- Gonilna krila so s pomočjo prirobnicnih spojev povezana s tečaji. Ta rešitev omogoča zamenjavo gonilnega krila brez demontaže turbine. Treba je le odstraniti del obloge gonilnika, okrog katere je zaradi tega puščen v betonu zadostni prostor. Demontirano krilo se spusti v sesalno cev.
- Servomotor gonilnika je nad simetralo gonilnih kril. Njegov pomični bat ima 7 batnic, vezanih neposredno na ročice gonilnih kril, s čimer je regulacijski mehanizem glave znatno poenostavljen.
- Vodilni ležaj pod generatorjem je izveden kot navaden samomazalni ležaj in ni več kombiniran z dovajalcem regulacijskega olja v servomotor gonilnika.
- Oljni dovodnik bo nad generatorjem.
- V turbinski pokrov bodo vgrajeni prisilno krmarjeni ventili za dovajanje zraka v sesalno cev pri naglih razbremenitvah agregata.

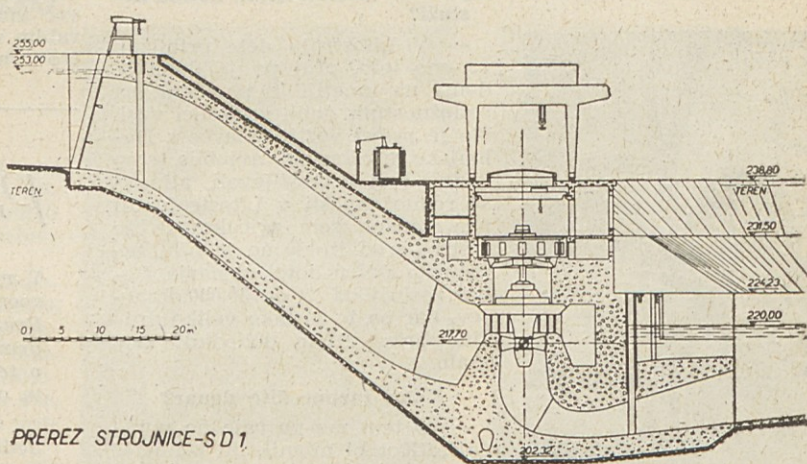
Turbina z avtomatskim regulatorjem vrtilne hitrosti ter mazalno in hladilno napravo bo tehtala približno 800 ton.

Dovodni in odvodni kanal za SD I, oba trapezastega preseka s širino dna nad 20 m in globino vode 8 m, bosta potekala — delno vrezana v zemljo, delno obdana z nasipi — skoro premočrno preko pokrajine in ji prav goto-

vo dajala svojevrstno podobo. Po kanalu bo ob polni obremenitvi hidroelektrarne teklo 450 do 500 m³/s vode. Čeprav bo hitrost vode v kanalu okrog 2 m/s, bo gladina vode vendar gladka. Samo veter bo lahko nekoliko razgibal njeno površino.

Kaj pa se bo zgodilo v primeru, če bo treba oba agregata hkrati naglo razbremeniti, to je zapreti vodilnika obeh turbin in v nekaj sekundah preprečiti vodi pretakanje skozi turbini? Voda v dovodnem kanalu se bo zaradi vztrajnosti hotela gibati še naprej, njena gladina pred strojnico se bo zato dvignila in kot pozitivni val potovala po kanalu navzgor. Po 40 minutah bo val dosegel jez pri Melju in odvečne vode bodo preko prelivnega zidu planile v staro strugo reke. Račun pokaže, da bo val visok skoro 2 metra!

V primeru nagle razbremenitve se bo razburkala tudi gladina v

PREREZ STROJNICE-SD I

odvodnem kanalu. Tu bo pod strojnico nastalo znižanje vodne gladine, t. j. negativni val, ki bo potoval po kanalu navzdol...

Meritve na modelu kanalov v Vodogradbenem laboratoriju v Ljubljani so glede višine valov potrdile pravilnost teoretskih izračunov. Toda pokazale so še nekaj, česar račun ni mogel predvideti: pred pozitivnim valom bo nastalo sekundarno valovanje v obliki 10 zaporednih valov, ki bodo seveda prav tako potovali po kanalu navzgor. Ob bregovih samih pa bodo dejanski valovi celo presegli teoretsko višino, ker tu voda tako rekoč pleza po brežinah...

Valovi, ki potujejo po kanalu z veliko hitrostjo, imajo veliko rušilno moč. Brežine je treba pred njimi močno zavarovati s težkimi betonskimi ploščami. Tudi se voda ne sme razliti iz kanala, zaradi česar morajo biti nasipi ob kanalu tako visoki, da jih valovi ne morejo prepljuskati, čeprav morda še veter poveča njihovo višino. — Vsi navedeni potrebni ukrepi so zelo dragi! Namesto borbe proti posledicam valovanja bi bilo primerneje odpraviti njihov vzrok, t. j. preprečiti valovanje. Toda kako?

Teoretsko je rešitev zelo lahka: kolikor se turbinski vodilnik zapre, toliko naj se odpre poseben izpust, skozi katerega naj odteka odvečna voda, da bo ostala hitrost vode v dovodnem in odvodnem kanalu neizpremenjena. Pozitivni in negativni val tako ne moreta nastati. — Uporabil naj bi se torej isti princip, po katerem preprečujemo tlačne udarce v dolgih cevovodih turbinskih naprav z regulatorjem tlaka pri Francisovih turbinah oziroma z odklonilom curka pri peltunkah.

Kot že rečeno, teoretsko je predlog lep in pravilen, praktično pa je bil še pred nedavnim neizvedljiv, ker ni bilo zapornega organa, ki bi ga bilo mogoče v nekaj sekundah — kolikor traja zapiranje vodilnika — toliko odpreti, da bi skozenj lahko odtekala vsa ogromna množina odvečne vode, ki bi sicer povzročila neljubo valovanje. Uporabili manjše zaporne organe, ki bi jih bilo mogoče odpreti hkrati z zapiranjem vodilnika in jih instalirati toliko, da bi njihova skupna

propustnost dosegla zahtevano vrednost, pa bi prav gotovo pomenilo mnogo dražjo izvedbo, kot je dodatno povišanje nasipov in zavarovanje bregov.

IDEJA JE PRIHRANILA MILIJONE

Rešitev, ki v svetu še ni znana in ki se je nihče ni nadejal, je predlagal Litostroj po zaslugi svojega projektanta inž. Rakčevića. Le-ta je skonstruiral poseben zaporni organ, imenovan razbremenilec, ki se podobno kot turbinski vodilnik sestoji iz večjega števila vrtiljivih lopat. Za zahtevano propustnost ima presenetljivo majhne dimenzije! Ker imajo lopate razbremenilca pod tlakom vode tendenco odpiranja, jih je mogoče odpreti v poljubno kratkem času. Tlačna energija olja, ki ga med odpiranjem razbremenilec iztisne iz svojega servomotorja, se uporabi za zapiranje turbinskega vodilnika. Potem ko je vodilnik zaprt, pa se začne razbremenilec tako počasi zapirati, da valovi ne morejo nastati.

Svoj razbremenilec in princip njegove uporabe je inž. Rakčević patentiral doma in v inozemstvu, pravico izkoriščanja izuma pa je

odstopil Litostroju. — V patentnem izreku so poudarjene naslednje prednosti razbremenilca:

- vzdržuje kontinuiranost pretoka
- preprečuje valovanje
- preprečuje povišanje tlaka v betonski spirali turbine
- samodejno zapira vodilnik, tudi če v tlačnem kotlu ni energije.

Torej več, kot bi bilo potrebno za samo preprečevanje valov!

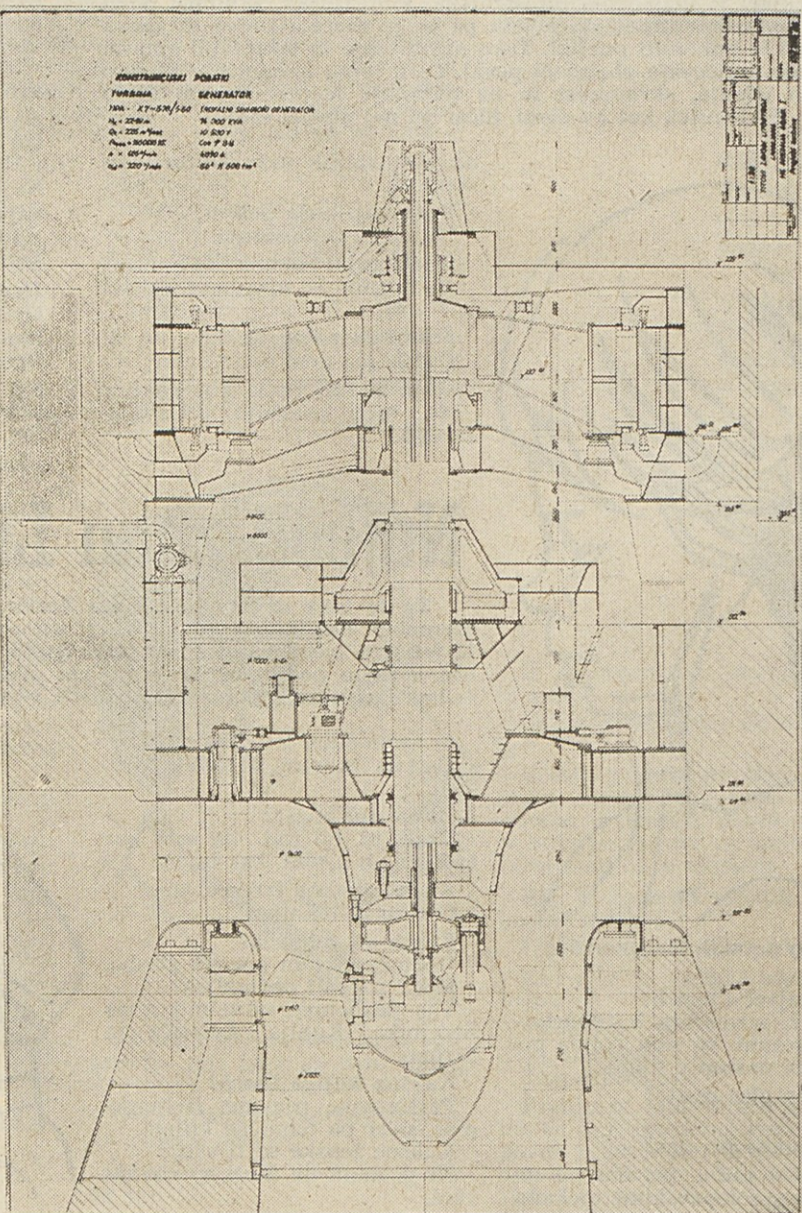
Model razbremenilca že nekaj mesecev preizkuša Vodogradbeni laboratorij v Ljubljani. Preizkusi so pred zaključkom.

Laboratorijsko preizkušanje je že potrdilo vse pričakovane ugodne lastnosti razbremenilca in možnost njegove praktične uporabe na elektrarnah Srednje Drave. Tudi konferenca strokovnjakov dne 16. 11. 1963 v Litostroju se je ob upoštevanju prepričljivih prednosti razbremenilca izrazila zelo pohvalno, ugotovila, da ustreza vsem hidrotehničnim in pogonskim zahtevam ter odredila, da se vgradi v SD I.

Zaradi uporabe razbremenilca po predlogu Litostroja bodo nasipi kanalov nižji, zaščitene površine brežin dovodnega kanala bodo manjše, potrebno bo manj armature v betonu turbinskih spiral, prelivni zid bo skrajšan na minimum, zaščita brežin odvodnega kanala bo cenejša, vzdrževalni stroški stare struge Drave — po kateri se bo stalno moralo pretakati 5 do 10 m³/s vode — bodo nižji. Vse to bo prihranilo investitorju samo za SD I nad 400.000.000 dinarjev!

Prepričljivo govori o prednostih razbremenilca tudi naslednja okolnost: neka zahodnonemška turbinska tvrdka je za vzdrževanje kontinuirnosti pretoka za hidroelektrarne na Spodnji Dravi, ki bodo prav tako kanalskega tipa, ponudila izpustni organ vrste Howel-Bunger. Le-ta ne more preprečevati valov, ker ga ni mogoče dovolj hitro odpreti niti ne preprečuje povišanja tlaka v betonski spirali. Njegova teža je približno 40 % teže turbine, medtem ko bo naš razbremenilec — ki ima mnogo širšo uporabnost — težak le 55 ton, torej 7 % teže turbine, kar je skoro 6-krat manj, kot je teža nemškega zapornega organa.

Inž. L. Šolc

BOUNIŠKA AI DAJTE GSPUT DUKTAR

Pepe Skaza, ki so mu v rojstni vasi rekli kar »tisti kerle iz Lito-stroja«, je pogledal po njivi in rekel:

»Treba bo kositi! Zdaj je ravno najboljše čas. Jutri in pojutrišnjem bomo zgrabili, pa bo šlo.«

»Kako neki jutri in pojutrišnjem, saj si v tovarni,« je vprašal »kerlcov« brat Fonzelj.

»Jutri, pa basta,« je zatrmoglavil Pepe in dodal: »Bo že bog dal srečo in zdravje, da bom jutri zbolel, pa me dva dni ne bo v tovarno, potlej je pa frej sobota. O ja, šlo bo. Boš videl.«

»Kako neki boš jutri bolan, saj si zdrav kot riba. Pa tudi če boš, saj bolan ne moreš delati?« je spraševal Fonzelj, ki je bil znan po tem, da je bolj »trde« glave.

»Ti si za luno,« je odgovoril Pepe, ki ni bil le »kerlec«, ampak tudi zelo »odprte« glave. »To gre

menskih in v božjem imenu, je postal v hipu spet ves neboljen in bolan. Saj je bil tudi zadnji čas! Bili so že v mestu, skoraj v tovarni.

Ker je bil Pene res fant od fare, ki zaleže za tri ali pa še več, če je treba, mu je bilo tudi devet debelih semenskih krompirjev premalo. Ko ga je Luka, izvedenec za take sorte medicino, v garderobi pregledal, mu je rekel:

»Premalo krompirja! Nič kaj prida nisi bled in tudi ta prave vročine nimaš.«

»Kaj pa zdaj?« je skrbelo Pepeta. »Saj me bo sram doma pred materjo in Fonzeljnom, če ne dobim frej. Pomagaj Luka, če veš.«

»Vem, a ne bo zastoj. Za štefan boš dal. Boš?«

»Bom, bom! Za štefan najboljšega. Samo pomagaj mi!«

»Evo,« je bil dober Luka in na široko odprl vrata svoje omare, »jaz vem vse, jaz sem hodil v šole. Žrl boš kredo! Sigurna stvar! En teden bolniške kot nič! Na, jej!«

Pepe je žrl kredo kot za stavo. Ni minilo pet minut, ko je pospravil že sedem kred. Niso mu šle kaj posebno v slast. Vendar, kaj se hoče, potrpeti je treba...

»Dost je,« je komandiral Luka, »zdaj pa delat. Čez pol urce, ko boš slab v nogah, pokliči majstra. Poslal te bo k zdravniku. Ne oklevaj. Ajde!«

In sta šla v delavnico. Pepe je, da bi bil manj sumljiv, garal za

Zgodba, ki ima tako klavrn konec, kot se je klavarno začela

dva. Bil je bled kot kreda. Luka ga je gledal izpod čela in mu dal znak:

»Zdaj! Padi skupaj, teslo! Tako. Dobro si butnil, štempelj. Pa-pa.« Okrog Pepeta, ki je nenadoma padel, kot je bil dolg in širok, so se zbrali delavci.

»Slabo mu je,« je pojasnjeval Luka, »ali ne vidite, kako je bled in kako zavija oči? Mojster, hitro

ga nesimo v ambulanto... Ali pa še bolje, rešilni naj ga potegne. Saj zato ga imamo.«

Rešilni je presunljivo zatulil skozi tovarno. Pred ambulanto je že čakal zdravnik. Pepeta so odnesli v ordinacijo.

»Kaj vam je?« je spraševal zdravnik.

»Bolniško, tri dni bolniške...« je jamral Pepe.

»Blede,« je rekla sestra, doktor pa je bil vztrajnejši:

»Ali ste kaj pokvarjenega pojedli?«

»Sem, kre... ne, krompir. Dober, nepokvarjen, semenski... Mati je dejala... ne, ne, nič ni dejala...«

»Čiščenje želodca,« je ukazal doktor.

»Ne, ne,« je tulil Pepe, »ne čiščenje, bolniško...«

»Čiščenje!«

Potrebno ni bilo niti čiščenja niti bolniške. Pepetov izdajalski želodec ni prenesel tako nenavadne hrane, kot sta kreda in surov krompir. Upri se je in se obrnil. Na tleh ordinacije je bila v hipu prava poplava.

»Torej tako?« je uprl doktor roke v bok. »Bolniška, bolniška. Tu me boli, tam me boli, rešilni avto... Hej, moj Pepe, zdaj je tvoje veselje konec!«

»Da vas ni sram takole zasvinjati ordinacijo?« je dodala sestra. Pepe je osramočen odšel. Ne na delo, preveč ga je bilo sram, pač pa v gostilno. Tega dne se je napil kot še nikoli prej. Domov se je vrnil šele naslednjega dne.

»Naj gre k hudiču še detelja!« je dejal Fonzelj in materi.

Ker je čez nekaj dni dobil iz tovarne prijazno vabilo, naj se oglasi po delavsko knjižico, mu v vasi niso dejali nič več »tist kerle iz Litostroja«, ampak »Pepe požeruh«.

Za štefan pa je moral Luki vseeno dati.

Evgen Jurič

čisto preprosto. Ali se spomniš, ko je prejšnji teden Luka žel? Ali se ti je zdel bolan? Ne! Pa je bil, veš... Dohtar v fabriki mu je brez debate dal kar štiri dni bolniške. Ni hudič, da je tudi meni ne bi sunil takole eden, dva dni.«

»Ja, pa kako to?« Se vedno ni pogruntal Fonzelj.

»Tele, poslušaj. Zjutraj, ko se zbudiš, poješ na prazen želodec tri, štiri surove krompirje. Ko si čez dobro urico nato pri zdravniku, si bled kot zid v farovžu in vročino imaš kot naša peč. Bolan si. Tako misli vsa dohtar in ti da bolniško. Ko si pa doma, se skoziš, popiješ dolg požirek »kačje sline«, pljuneš čez planke, pa ko so na ramo...«

Naslednjega dne Pepe s svojo »odprto« glavo ni stlačil v želodec le treh krompirjev, kot mu je svetoval Luka, ampak je za vsak primer pojedel na »prazen vamp« kar devet velikih debelih krompirjev. Bili so tako lepi, da je mati rekla:

»Kar škoda jih je, Pepe. No, pa naj bo v božjem imenu, ko gre za dober namen. Drugače bi šli za seme.«

Pa se je Pepe zjutraj odpeljal s tovarniškim avtobusom »delat«. Res mu je bilo malo slabo, vendar si tega ni gnal k srcu. Da mu je pot minila hitreje, je s čikom vrtal luknje v polivinilasto naslonjalo v avtobusu. Dale so se delat lepe, popolnoma enake luknje. Če ga ne bi zmotil vrišč in smeh v sprednjem delu avtobusa, bi v naslonjalo narisal res lep vzorec.

»Kaj za enga hudiča pa mate tam spredaj?« je vprašal.

»Pridi, boš pomagal,« so se mu zakrohotali.

»Bom,« je rekel »kerlec«, »saj če je treba, zaležem za tri,« in šel pogledat.

Izplačalo se je. Jadviga, tista pegasta s konca vasi, ki je res »fejst in postavna«, je bila le še v spodnjem perilu. Fantje so jo hudičev dolgčas malo s silo, malo s pregovarjanjem slekli skoraj do golega. Zgečkali so jo, da je kar rezgetala. Hec in pol!

»Modre ji odpni, Pepe,« so ga spodbujali fantje. Ni mu bilo treba dvakrat reči. Jadviga je bridko zajokala in med solzami omenjala svinje in barabe.

Ta mala epizodica je Pepeta skoraj ozdravila. Kar pozabil je, da je bolan, tako je bilo lepo. Ko se je spomnil na devet lepih se-

KOZERIJ A O TAJNICI CECILIJ I

Tajničica Brunhilda je točno ob sedmih odpeketa (šarmantno, junaško in sila ljubko) s pladnjem v roki preko treh pisarnaravnost v šefovo sobico.

»Kavica,« je zažvrgolela. »Khm,« je zagodel šef, »kako to, da ste jo danes prinesli vi? Kje je tajničica Klotilda? In za mudili ste! Cele pol minute...« Delovni dan se je začel...

»LE ZAČNIVA PRI HOMERI...«

Homer res še ni pil kave, nekaj sto let kasneje pa so jo Turki že začeli. Lahko rečem, da so bili oni prvi izvozniki kave, saj se čudežna črna brozgica povsod po svetu še zdaj prodaja kot »turška«. Turki so jo uvozili tudi v naše kraje, najbrž kot zameno za kranjske in sploh jugoslovanske kerlece, ki so jih uvažali za janičarje. Prvi večji kontingent kofeta je Evropa dobila po veliki zmagi nad Turki, ki so oblegali Dunaj. Oblegovalcem se je namreč tako mudilo v domače kraje, da so v svojem taboru v naglici pozabili vse zaloge dišečih zrn. Dunajčani so jih kasneje s pridom uporabili in tako dobili sloves mesta, ki je prvo imelo kavarno.

V naše kraje je kava prišla v časih blagopokojnega veličanstva Franca Jožefa. Oficirske žene in generalske hčerke so bile znane »kofetarice«, za ostale pa je bila kava še vedno tabu. Ker je šel razvoj z velikimi koraki dalje, smo v stari Jugoslaviji že malo

je pa smo postajali bolj in bolj zahtevni.

Zdaj smo gurmani svetovnega slovesa. Kavica zjutraj, kavica dopoldne v službi (joj, ko bi bila le ena!), kavica po kosilu, popoldanska kavica, kavica pri honorarnem ali nadurnem delu, kavica po delu, kavica mimogrede s prijateljem, kavica zvečer, kavica pri kroku, kavica...

ZGODBE O KAVI IN O VELIKI TOVARNI

Cecilija ima kavo zelo rada. Brez nje sploh ne more. In sploh... Kava je njeno božanstvo. Zato je bila zelo vesela, ko je prišla v novo službo, da tudi tu kuhajo kavo.

»Dovolite,« je rekla tajnički Klotildi, ki se je pripravljala, da skuha kavo, »dovolite, da jo skuham jaz. Videli boste, da znam.« »Prav rada vam dovolim,« se je nasmehnila Klotilda, njena kolegica, tajničica Brunhilda pa je dodala:

»Sicer znamo kuhati kavo vse, vendar naj vam bo za danes. Šefu pa jo bo še naprej nosila Klotilda ali pa kvečjemu jaz. To ni tako enostavno.«

Tudi tu se je delovni dan začel...

Kmalu nato pa tudi končal.

KLOTILDA STORY ALI LJUBOSUMJE

Tajničica Klotilda je bila sila ljubko bitje. Če so v tovarni malo pokvantal na račun njene zaljubljenosti v šefa in šefove zaljubljenosti vanjo, ni rekla ne »ja« ne »ne«. Bila je tiste sorte dekle, ki ima glavo na pravem mestu in jo zna ob pravem času tudi porabiti v pravi namen. Svojemu šefu je vsako jutro ob sedmih (ne pol minute čez kakor tista zanikrna tajničica Brunhilda) prinesla kavico, ga mimogrede pobožala po rokici, pomigala z glavo, počakala, da je šef popil kavico in odšla. Nazaj v pisarno se je vedno prismejala, včasih pa si je tudi nekoliko popravljala krilo ali bluzo.

Tistega dne, ko je kavico skuhal Cecilija, pa je pridrvela hitreje kot običajno nazaj. Vrgla je pladenj s skodelico na mizo, da je zažvenketalo, pomenljivo pogledala Brunhildo in dejala:

»Nekaj ti bom povedala.«

Šli sta iz sobe in že na hodniku sklenili: »V bife. Tam to uro še nikogar ne bo.«

Malo sta se zmotili. V bifeju se je trlo delavcev.

»A, ne, kako lepo gre delavcem v naši tovarni,« je dejala Brunhilda, »med delovnim časom visijo v bifeju. Mi se pa trgamo od dela. Se kofeta nimamo časa skuhati. Zdaj mi pa hitro povej, kaj je?«

»Nesramnež,« je zahlipala Klotilda, »nesramnež. Veš, rekel mi je, da je v naš oddelek prišla nova mucka in da ve, da je danes kavico skuhal ona in da je kavica mnogo boljša in naj mu jo odslej vedno kuha ona in da mu jo naj odslej nosi ona in... Naveličal se me je... Nesramnež! Žrtvovala sem se zanj, vsi vedo, da je moja kava najboljša, on pa tako. In ta nova... Lajdra! Kdo ve, kje se mu je že nadaljevala? To bi jo! Veš kaj, nekaj ti predlagam. Nehajva kuhati kavo. Če jo bo začela ona, jo bova pa prijavili, saj se v službi to ne sme. Si za to?«

»Sem,« je dejala Brunhilda, »samo to še. Kje bova pa midve pili kavo? Jaz jo imam tako rada...« »V sosednjem oddelku pri Apoloniji. O njej gre sedem oddelkov naokoli glas, da kuha najboljše. In tudi predraga ni, za tri kovače ti jo da.«

NA VLADI JE CECILIJA

Odsihmal je bila Cecilija tatamata. Kljub nasprotovanju Brunhilde in dražestne Klotilde je kuhala kavo za šefa ona. Kmalu je šel sloves o njenem kofetu po vsej tovarni. Prijavili so se ji novi odjemalci, ona pa je vsem ustregla. Ja, pa vseeno ne čisto vsem. Si pa že moral nekaj biti, če si hotel priti v krog izbrancev. Moral te je priporočiti kdo, ki ima vpliv, poznati si moral njenega šefa, včasih si moral prinesiti rožice, čokoladico...

Minili so meseci in vsi so se čudili, kdaj utegne Cecilija najti čas tudi za službene reči. Res jo je šef razbremenil, ker je imela toliko dela s kofetom, vendar... Ta nadležna služba ji je požrla toliko časa, njenega dragocenega časa. Po družbeni lestvici (plačilnih grupah) je splezala kar visoko, saj so o njej šefi govorili kar najboljše.

»Sposobna moč,« so dejali.

Vse bi bilo lepo in prav, če... ne bi bilo zavisti. Delavski svet podjetja je dobil pismo, seveda anonimno, v katerem je pisalo: »To, kar se godi v nekem oddelku naše tovarne, je svinjarija. Ta in ta tajnica med službenim časom ne dela skoraj nič drugega, kot to, da kuha kavo. Treba bo nekaj storiti...«

Na delavskem svetu so se zamislili in sklenili:

1. V tovarni je odsihmal prepovedano kuhati kavo razen v

izjemnih primerih. Taki izjemni primeri so:

a) kuhanje kave za goste, ki obiskujejo uslužbence v tovarni službeno

b) kuhanje kave v odmoru ali po delu

2. Kdor bo kavo še kuhal, se kaznuje! Kazni so naslednje:

a) odvzem kuhalnih priprav in kave

b) odpust z dela

Kakor bi odrezali, so po vsej tovarni nehali kuhati kavo. Klotilda je šla v službo drugam, Brunhilda nosi kofe v službo v termovki, Cecilija pa je hotela napraviti samomor. Dobri šef ji je to preprečil in ji, da bi jo malo potolažil, preskrbel drugo delovno mesto. Odslej kuha kavo za goste in je presrečna.

DOBRO, DA PRI NAS

»NI« TAKO

Nekdo me je krepko stresel. Začuden sem odprl oči in se zbudil.

»Kje je kava, kje so Klotilda, Brunhilda, Cecilija?« sem spraševal še ves v sanjah.

»Ne norite,« me je do konca zbudil trezni in hladni šefov glas, »pridite no malo v mojo pisarno. Se bova malo pogovorila o kavici, o teh vaših damah in o spanju v službi...«

Nič kaj prijeten pogovor ni bil to. Priznam, da je šef več govoril kot jaz. Med pogovorom so mu prinesli kavo. Takrat sem se vsega zavedel. Seveda, pri nas ni tako. Tajnicam, ki kuhajo kavo v naši tovarni, je ime čisto drugače. Med seboj so prijateljice in tudi delavski svet jim nič neče. Vse lepo in prav. Zaspal pa sem zato, ker sem zjutraj zamudil službo in kavo. Vse sem lepo odkritosrčno povedal šefu. Odpuščajoče se mi je nasmehnil in dejal:

»Da se kaj takega ne zgodi več. No, zdaj pa pojdite na kavo...«

Evgen Jurič

bolj korajžno popivali kofetek. Med vojno ni bilo niti proje. Po osvoboditvi pa smo se začeli z vsemi silami truditi, da nadoknadimo zamujeno. Najprej smo obrajali ameriško iz Unrinih paketov (ker druge pač ni bilo), kasne-

Litostrojska »mati«

Razgovor z Metodrom Hrovatom, vodjo kadrovske analitiške oddelke.

NA KAKšno POVEČANJE RACUNATE V LETU 1964?

Kakih 200 do 300 sodelavcev več, bruto produkt naše tovarne pa naj bi zrastle na približno 16 milijard dinarjev.

KAKšNE VRSTE KADROV VAM POSEBNO MANJKA?

Strugarjev, talilcev, livarjev, delavcev za čistilnice in seveda tehničnega kadra.

KOLIKO NOVIH SODELAVCEV SPREJMETE VSAKO LETO?

Kakih 270 za nadomestitev tistih, ki odhajajo, in okoli 200 novih.

ZAKAJ ODHAJAJO LJUDJE IZ NAŠEGA PODJETJA?

Iz stanovanjskih, socialnodružbenih in osebnih razlogov, nekatere pa privabijo druge gospodarske organizacije zaradi strokovnih kvalitete našega kadra.

KOLIKŠEN DEL JE ZAJET V IZOBRAŽEVANJU? (po podatkih Tomaziča)

Zanimanje za učenje je zelo veliko. K angleščini smo lahko sprejeli le 33 prijavljenih, k nemščini 30, 9 se jih je prijavilo za ruščino, 8 za francosko.

Na lastni tehniški šoli imamo 52 dijakov, na visoki šoli 21. Stipendiramo 22 študentov, 12 jih študira s skrajšanim delovnim časom, 51 pa po novem načinu stipendiranja.

V našem izobraževalnem centru tečejo še naslednji tečaji: pripravljalni uveljavni seminar, 1 do 2 skupini vsak mesec, osnovni livarski, za priučitev, 20 udeležencev, žerjavovodje, navezovalci, 47 mehanska obdelava, 40 z osnovno kovinarskim programom za strugarje, osnovni kovinarski tečaj za polnilce tehničnih plinov.

STANOVANJSKI PROBLEM?

(po podatkih Trohe)

Litostroj je doslej zgradil 517 stanovanj v blokih, 164 v združnih hišicah, v samskih domovih imamo 630 ležišč, v naseljih še 110 družin. Kljub temu pa je žal še vedno 300 neresenih prošnji. Čež zimo se bo sicer položaj nekoliko popravil, saj pride v tri nove bloke nadaljnjih 135 prosičev, in drugi trije bloki gredo kaj kmalu tudi v razpis. 30 naših stanovanj je zasedenih z ljudmi, ki niso več pri nas v službi.

KOLIKO JE VOZACEV?

956 se jih vsak dan vozi s posebnimi avtobusi, 402 s trolejbusom, 117 z vlakom.

KADROVSKA SLUŽBA NIMA VEČ TIŠTEGA ZNAČAJA, KI GA JE IMELA NEKDANJA PERSONALA. DANES IMA PRIBLIŽNO TAKE NALOGE KOT MATI V DRUŽINI.

Tako je. Ne poznamo več »delovne sile«, ampak le še sodelavce. Vsak pošten in dobronameran sodelavec nam je enako drag. Naša želja je, da bi vsak prišel na tisto delovno mesto, ki mu najbolj ustreza, in da bi se tam čim bolje počutil. Le tako je delo lahko

prijetno in kvalitetno obnem. Toda ljudje smo »krvavi pod kožo« in tako žal včasih pride ponekod do neljubih pojavov nestrpnosti, nezdrave ambicioznosti in strokovne ljubosumnosti. Človek je pač najbolj delikaten in občutljiv organizem ali »stroj«, kot pravijo nekateri. Ljub nam je polet mladih, dragocene so nam izkušnje starih strokovnjakov. Tehnično usmerjeni ljudje le preradi iščejo v človeku delavca, mi pa moramo v njem najti človeka in ga zadovoljiti.

TVOJE TRI NAJVEČJE ŽELJE?

Da bi se sodelavci v naši tovarni čim bolje počutili, da bi imel 17 rok, in da bi strela treščila v moj telefon.

Miha

Manj bolnikov meseca oktobra 1963

V mesecu oktobru se je število obiskov v obratni ambulanti minimalno zmanjšalo, in sicer za 29 (okt. 937, sept. 966).

Od tega števila je zaradi bolezni iskalo pomoči 730 ljudi ali za 4 manj kot v mesecu septembru. Zaradi poškodb pa 207 ali za 25 manj kot v mesecu septembru.

Število nezmožnih za delo je ostalo na isti višini kot v preteklem mesecu (okt. 523, septembra 520). Število nezmožnih za delo zaradi bolezni je v tem mesecu nekoliko večje, zaradi poškodb pa nekoliko manjše.

Izgube delovnih dni zaradi poškodb za pretekla štiri mesece so: julij 848, avgust

V območju krajevne skupnosti Zgornja Šiška, ki sega od Ceste na Jami do Dravelj, živi precej Litostrojčanov, ki se prav gotovo zanimajo za poslovanje te skupnosti v preteklem poslovnem razdobju.

Če si kratko ogledamo njeno delo, lahko ugotovimo precejšnje povečanje dejavnosti. Saj se je njen bruto dohodek v letu 1961 v znesku 19.026.296 din dvignil v letu 1962 na 62.676.190 din, v treh tromesečjih leta 1963 pa že na 82.513.499 din, od 72 zaposlenih pa le na 98 zaposlenih.

Že iz vsega tega je razvidno, da se je močno dvignila produktivnost dela na vseh področjih dejavnosti, od posameznih servisov in komisij do sveta in izvršnega odbora krajevne skupnosti.

Pri vsem tem obširnem delu vseh organov krajevne skupnosti ne bi mogli našteti vsega opravljenega dela. Omenili bi le servis vrtničarjev, ki je edini tako organiziran servis v naši republiki. Njegov namen ni samo ta, da se gmotno opomore, ampak služi tudi fizični rekreaciji občanov, ki imajo veselje do takega dela. Servis je razdelil zemljo 744 vrtničarjem, ki s svojimi družinami štejejo približno 2800 članov servisa vrtničarjev.

Tudi delo vseh komisij, z izjemo komisije za gradnjo in komunalo, je bilo zelo plodno. Vredno pa je omeniti delo komisij za socialno varstvo in zdravstvo; le-ta je razen vsega svojega uspešnega dela poskrbela tudi za upokojenje, in sicer tako, da je ustanovila letos ob prazniku republike v 17. bloku klub upokoencev, ki je sedaj edini te vrste v ljubljanskem okraju.

Na novo izvoljeni svet krajevne skupnosti je sprejel tudi program za svoje nadaljnje delo, ki obsega med drugim tudi načrte, da se izboljša družbena prehrana in da se delo skupnosti koordinira z delom sorodnih krajevnih skupnosti. V programu je še sodelovanje posameznih servisov in da se ustanovi še servis za vzdrževanje stanovanjskega fonda v družbenem upravljanju.

Zelo važen pa je sklep, da se zniža število članov sveta krajevne skupnosti od dosedanjih 35 članov na 17 članov, da se ukine izvršni odbor sveta, vse bodoče delo pa naj bo zajeto v komisijah.

S-e

Piši v časopis Litostroj o vsem tistem, kar mišliš, da bi bilo pomembno objaviti.

KEGLJAŠKI ČETVERBOJ MED SINDIKATOM, TK ZK, UPRAVO IN SAMOUPRAVNIMI ORGANI

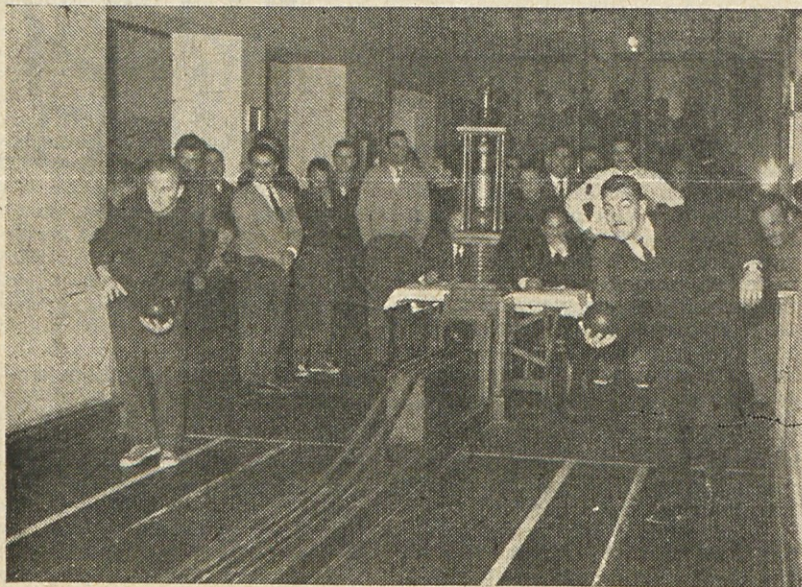
TK ZK tudi tokrat najboljši

Kegljaški četverboj med izbranimi člani tovarniškega komiteja, uprave podjetja, samoupravnimi organi in izvršnim odborom sindikata podjetja je že dobil tradicionalni značaj. Vsako leto en-

učijo tekmovalce na stezi, ko pa sami nastopijo, je pa isto. V vseh je pravi borbeni športni duh in si kar naprej pravimo: »Škoda, da nimamo že lastnega kegljišča, kjer bi si marsikdo našel urico

cem«. Sindikat se uporno bori z moštvom UO podjetja; simpatije gledalcev so deljene, končno pa sindikat dokaže, da je resnično najmožnejša organizacija v podjetju in gladko — zmaga. Tekmovanje doseže vrhunec z nastopom izbranega moštva uprave podjetja in TK. Obe moštvi se na stezah odlično borita, toda tokrat za različen cilj: uprava podjetja za izboljšanje lastnega (lanskega) »rekorda«, TK pa za prehodni pokal. Na koncu sta oba kapetana nadvse zadovoljna: uprava podjetja je lanski rezultat izboljšala za 37 kegljev, TK pa je ubranil trofejo in ponovno dokazal, da je resnično najboljši.

Končni rezultati so: tovarniški komitej 257, uprava sindikata 249, samoupravni organi 195 in uprava podjetja 147 podrtih kegljev.

S kegljaškega tekmovanja med TK ZK, sindikatom, upravo in samoupravnimi organi

krat — v počastitev dneva republike — pomerijo svoje moči in sposobnosti na asfaltnih stezah najvišji predstavniki družbenopolitičnega in upravno operativnega življenja v naši tovarni, in sicer za prehodni pokal, ki ga podeljuje sindikalna podružnica podjetja. Plan, realizacija, faktorji, vse je pozabljeno za ta trenutek. Keglji padajo pravilno, padajo od »plank« in na vse načine z eno samo željo: čim več. Sodniki piskajo, igralci popravljajo ter

sprostitve in prepotrebne razvedrila.

Tudi letos ni bilo drugače, le obeležje je bilo še svečanejšo: tekmovanje za dan republike in 20. obletnico drugega zasedanja AVNOJ.

Kapetani moštev: dva predsednika, sekretar in glavni direktor, so pripeljali na kegljišče najboljše med najboljšimi. Prehodni pokal brani TK!

Tekma — kot se spodobi — se je začela z »akadamskim firkel-

Mladi planinci

Sredi novembra se je zbralo na Sorški planini 40 mladincev z namenom, da bi ustanovili pri planinskem društvu Litostroj svoj samostojni planinski odsek.

Pobudo za ustanovitev mladinskega odseka so dali mladinci sami, ki bodo delali po svojem načrtu. Izleti bodo med drugim prispevali k spoznavanju mladine med seboj, hkrati pa bodo skušali pritegniti v svoje vrste še več mladih članov-planincev.

Vodstvo odseka pripravlja program za začetniški smučarski tečaj, ki bo na Sorški planini. Glede na to, da si vsi člani ne morejo preskrbeti opreme za smučanje oziroma si je izposodi-

ti, bodo večje skupinske izlete organizirali šele spomladi. Nameravajo si ogledati lepote naših gora, v dolinah pa zgodovinske zanimivosti. Prehodili bodo tudi slovensko planinsko transverzalo.

VEZ MED MLADINO

Dvajseto obletnico drugega zasedanja AVNOJ so mladinci Litostroja in Merkatorja proslavili skupno. Na proslavi se je zbralo veliko število mladincev. Po končanem programu je bil mladinski ples, katerega so bili veseli mladinci obeh podjetij.

ZANIMA VAS ...

PRIŠLI

Husein Džogić, Marija Trnovec, David Čehajić, Mato Katilović, Martin Zlogar, Stanislav Mužar, Josip Jezernik, Marijana Kalšek, Vekoslav Verdel, Božidar Zavrl, Franc Bernardić, Martin Jevnikar, Alojz Kaplan, Radivoj Kuzmanović, Boris Koren, Ciril Gregorič, Franc Kokovnik, Jože Grobelnik, Franc Koren, Borut Skoflec, Janez Kunc, Leopold Florjan, Janko Petan, Franc Sombt, Janez Omahna, Ivana Urbič, Dušan Marković, Alojz Slatinšek, Seida Galić, Zivan Ilić, Božidar Gole, Jakob Sanda, Miro Mohorič, Herbert Erker, Lado Hribar, Janez Bohinc, Viljem Padežnik, Branko Kocjan, Peter Zupancić, Anton Korošec, Stefan Harle, Jovan Bjedov, Marko Ljubič, Aleksander Smrekar, Franc Javh, Jože Mrak, Kosta Matevski, Jože Kozmelj, Maks Strukelj, Franc Čmak, Marko Modrič, Blagoje Bačević, Hasan Mustafagić, Jelislava Igljić, Leopold Zore, Leopold Tonšek, Franc Urbanec, Dragan Srbić, Mihael Kus, Branislav Vujaković, Ferdinand Rifel, Marija Dolničar, Jože Videnič, Vaso Miletić, Franc Kastelic, Marjeta Kafol, Ivan Zuperl, Jožefa Janževce, Franc Gorše, Trojan Stojanov, Jožefa Rupnik, Matija Sramel, Pavel Jakše, Janez Zužek, Mato Andrijašič, Branko Trifunović, Jernej Zdešar, Vera Gazič, Franc Hočevar, Pavel Dolenc.

ODŠLI

Ervin Kren, Ivan Podrejšek, Terezija Hren, Alojz Capuder, Ivica Besednjak, Slavka Korošec, Ivan Kompolšek, Roman Boltavzer, Jožefa Mrvar, Martin Rožanc, Nevenko Jelčić, Ivan Tori, Pavla Miklavčič, Dragutin Radminič, Stanko Ramšak, Josip Karlovčec, Ivan Bašneć, Janez Ropret, Bernard Kranjc, Albin Košir, Ivan Bukovec, Ferdo Pikš, Jože Zupančič, Martin Pestator, Svato Stoviček, Stanislav Mušič, Ignac Zupančič, Franc Vidmar, Mirko Mihelič, Stane Soklić, Milan Čuk, Ivan Kozmelj, Stanislav Posavec, Jovan Panunović, Janez Bohinc, Kadija Istogi, Pančeta Velkov, Mili Dragušinović, Jožefa Nose, Jože Anželje, Rafaela Horjak, Verena Vesel, Ivan Kladičnik, Gustav Zadravec, Ema Kunaver, Franc Zupan, Lovrenc Varšanec, Jožefa Skoklič, Zivko Dodev, Boris Mladenov.

Mojca Jakopič, Rudi Hoda, Stefan Znidar, Pavel Žemva, Anton Zmavc, Dušan Marković, Tončka Kežar.

OJ TA VOJAŠKI BOBEN

Iz Slavonskega broda nam je pisal Bojan KREČIĆ, ki se nam zahvaljuje za redno pošiljanje našega časopisa. Ob 20. obletnici nove Jugoslavije nam želi mnogo uspehov, hkrati pa pozdravlja kolektiv črpalčarjev, zlasti pa Javna Cajhna, Franca Grosmana, Marijana Križnarja, Janeza Cedilnika, oddelek za zunanjo montažo črpalčar in druge.

Iz Zagreba sta se oglasila Mihael JUSTIN in Henrich CAR. Pozdravljata ves kolektiv in mu čestitata ob 29. novembru. Mihael Justin še posebej pozdravlja kolektiv metalurških obratov, Henrich Car pa sodelavce pri Dieslovih motorjih. Prosita, da bi jima pričeli pošiljati časopis.

OTROŠKI VOZIČEK in stajico, oboje zelo dobro ohranjeno, ugodno prodam. Informacije na telefon 583.

ZAHVALA

Ob bridki izgubi svojega draga moža in očka izrekam najiskrenejšo zahvalo vsem, ki ste ga spremili na njegovi zadnji poti in mu poklonili številne vence.

Posebno se zahvaljujem za pozornost in iskano pomoč vsem uslužbenecem ekonomske enote HS, GRS, sindikalni podružnici, kegljaškemu klubu, centru za rekreacijo, zvezi rezervnih oficirjev in Stavbni zadrugi 4. Iskrena zahvala vsem govornikom in litostrojci godbi, ki ga je spremljala na njegovi poti.

Zalujoča žena Maja POTOČNIK in sine Jani.

ZAHVALA

Henrika in Igor REBEK z Jesenic se pristočno zahvaljuje za iskano sožalje in podarjeni venec v slovo nepozabnemu možu.

ZAHVALA

Ker sem že dlje na bolniškem dopustu, ne morem osebno obiskati sodelavcev v OO, zato jih prek časopisa

pisa pozdravljam in jim želim v novem letu vse najboljše.

ANTON KLANČAR

ZAHVALA

Za vse prejete izraze sožalja, sočustvovanja in tovariške pozornosti, ki smo jih bili deležni od celotnega kolektiva, zlasti pa kadrovskega sektorja ob smrti našega draga očka, se vsem iskreno zahvaljujem.

Eda BOLTAUZER in otroci

Dne 2. decembra 1963 je umrl referent v HS, Janko Potočnik. Rojen je bil 16. maja 1924. V Litostroju je bil zaposlen od 13. aprila 1953. Svojem umrlega Litostrojčana izrekamo iskreno sožalje.

Tehniške zanimivosti

Motor, ki ni izbirčen

Mnogo napovedi je bilo pred nekaj leti okrog rotornega motorja Wankela. Časopisi so pisali o njegovih prednostih, ki naj bi pustile daleč za seboj kvalitete batnih motorjev. Toda — Wankelov motor še do danes ni odrinil v ozadje bencinskih motorjev. Se vedno niso našli zanesljive konstrukcije drsnih reber rotorja in pa samega hladilnega sistema.

Nedavno tega je šofer neke »Volge«, ki je stala pred bencinsko črpalko v vrsti s kamioni, dvignil pokrov motorja. V bližini stoječi šoferji so zagledali motor, ki ni bil podoben običajnim motorjem. Po zunanosti se ta »Volga«, ki je bila zelene barve, ni prav nič razlikovala od svojih sestra. Čudno je bilo le to, da so

komotivah in težkih tovarnjakih. Kadar deluje, ga spoznamo že iz daljave, ker vibrirata on sam in njegova okolica.

Motor zelene »Volge« je bil neobičajen. Cilindriški blok je bil vidno širši od običajnega. Na eni strani je bil običajni vplinjač, na drugi strani pa je stroj vsesaval čist zrak. Torej ne Dieslov motor in ne motor z vplinjačem. Kaj torej?

ODSTRANITEV PROTISLOVIJ

Dieslovi motorji so bolj ekonomični, vendar so tudi sorazmerno večji. To protislovje je skušal rešiti kandidat tehničnih znanosti V. M. Kušulj, ki je vodja katedre za avtomatiko na Leningrajskem inštitutu za konstrukcijo letalskih instrumentov. Ljubezen do motorjev je pri Kušulju že stara stvar. Med preteklo vojno je veliko delal na letalskih motorjih. Svojo disertacijo je posvetil zboljšanju delovanja Dieslovih motorjev. Njegova je ena izmed rešitev ideje o vbrizgavanju goriva na stene cilindra. Motorji s tako rešitvijo so bolj ekonomični, ker se v njih gorivo hitreje vžge in postopno izgoriva vzporedno z izparevanjem iz sten. Delo za disertacijo je pomagal Kušulju pri izdelavi novega tipa motorja, o katerem je govora v tem članku.

Tlak v cilindru motorja z vplinjačem je ob koncu izgorivanja približno enak tlaku v cilindru Dieslovega motorja ob koncu stisnjenega zraka — takšen zaključek je služil Kušulju kot izhodišče na točka njegovim raziskovanjem. »Morda je mogoče združiti oba ta procesa v enem samem motorju?« je pomislil učenjak. Tako se je torej rodila ideja o motorju, v katerem se delovni proces izvrši v dveh cilindrih. V enega se podaja pogonska zmes, kakor se to dogaja v motorjih z vplinjačem. Drugi cilindri nima svoje komo-

re izgorivanja, pač pa se v njem nahajajoči zrak iztisne v prvi cilindri.

Čas zaostajanja v pomikanju drugega bata, pri katerem poteka proces v najpovoljnejši meri, je bil ugotovljen najprej računsko, nato pa še eksperimentalno. To pa se je dogajalo tako, da je tlak v drugem cilindru dosegel potrebno višino prav tisti trenutek, ko je v prvem cilindru zgorevanje bilo pri kraju. Na ta način se bati v cilindrih pomikajo v nasprotnih smereh. Izpraznjeni prostor v prvem cilindru napolnjuje nova porcija zraka, ki se iztisne pod tlakom iz drugega cilindra. In tedaj nastopi druga faza izgorivanja.

Ravno temu dejstvu je treba pripisati pojav, da katera koli vrsta goriva zgori ob povečani stopnji stisnjenja.

Projekt prvega motorja za več goriv v zgodovini gradnje motorjev je Kušulj končal v letu 1960. Enemu izmed podjetij v mestu je bilo naročeno, naj izdelava preizkusne modele. Ni šlo brez težav. Sam je moral večkrat stopiti k orodnemu stroju. Veliko pomoč je imel tudi v preizkušenem praktičnem inženirju G. I. Buninu. In tako so končno zmontirali dva preizkusna modela novega motorja. Enega izmed njih so demonstrirali na razstavi dosežkov narodnega gospodarstva SSSR. Motor je ves čas delal v enem izmed zaprtih paviljonov, ne da bi kakorkoli bil škodljiv zdravju obiskovalcev in uslužbencev, ker je gorivo popolnoma izgorovalo v motorju.

Drugi primerek so predali vsestranskim preizkusom. Rezultati so pokazali, da je ekonomičnost motorja novega tipa za 20 do 25 odstotkov večja v primerjavi z navadnimi motorji z vplinjačem. Sedaj že več kot leto dni dela ta motor (trije delovni cilindri in trije pomožni) in še vedno v redu

služi Kušulju v njegovi zeleni »Volgi«.

Za motor, ki ni izbirčen glede goriva in je obenem ekonomičen, so se zanimali odgovorni na področju konstruiranja traktorjev in strojev za kmetijsko gospodarstvo, saj je vsakomur jasno, kako je včasih težko z gorivom v pogojih obdelovanja širokih planjav daleč od mest.

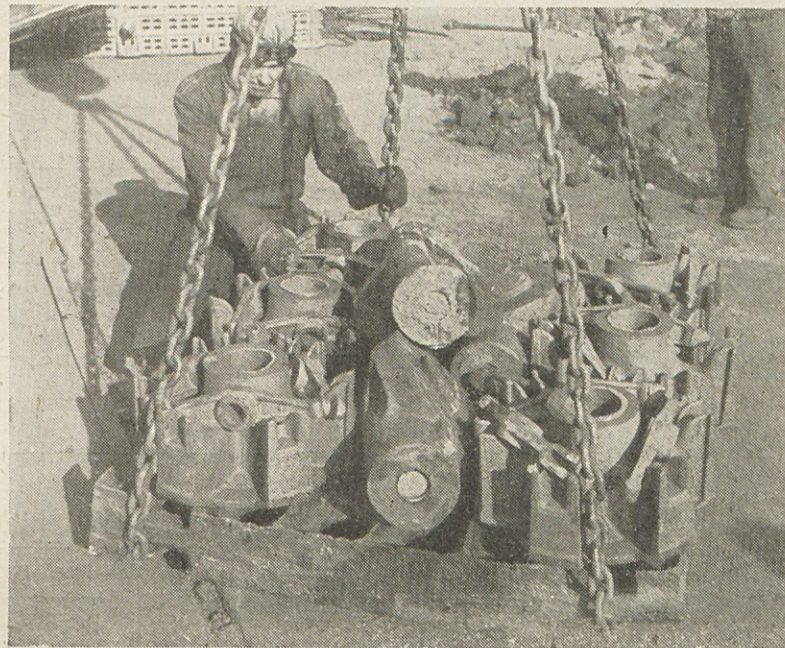
Kaj pa v mestih?

Ali ne bi bili hvaležni konstrukterjem takih motorjev še prav posebej pešci, ki morajo sedaj dostikrat zadrževati dihanje zaradi smrdljivih izpuhov iz mimo vozečih avtomobilov. In navsezadnje ima uporaba cenenih goriv poleg vprašanja zdravja ljudi tudi svoj pomembni ekonomski pomen.

Na daljavo krmilijo hidrocentralo

Hidrocentralo Esmin v gorah Kavkaza krmilijo sedaj iz daljave. Vodo reke Terek so speljali po 7 km dolgem kanalu skozi gore, od tod pa pada iz višine 160 m v turbine hidroelektrarne. Vse naprave in mehanizmi so avtomatizirani in jih krmilijo na daljavo 25 kilometrov. En sam inženir opazuje kontrolne instrumente za komandnim pultom. Vse morebitne napake avtomatizirana naprava registrira in hkrati javi na komandno mesto.

V Sovjetski zvezi bodo zgradili še več takih hidrocentral.

Dviganje železnih ulitkov

Kajenje je lahko tudi koristno

Ni dvoma, da je nikotin hud strup in da je zato kajenje močno škodljivo.

Že pred četrto stoletje so sovjetski znanstveniki dognali, da nastaja nikotin v koreninah tobaka in da šele potem prehaja v listje.

Na tej osnovi so bolgarski agronomi sklenili odvzeti tobaku njegovo škodljivost. V tople grede so vsadili semena norice. Korenine te rastline vsebujejo znano zdravilo atropin. Po določenem času pa so cepili na mlade rastline tobake poganjke.

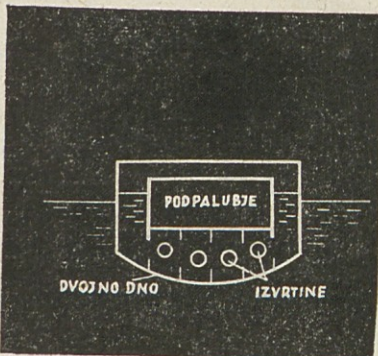
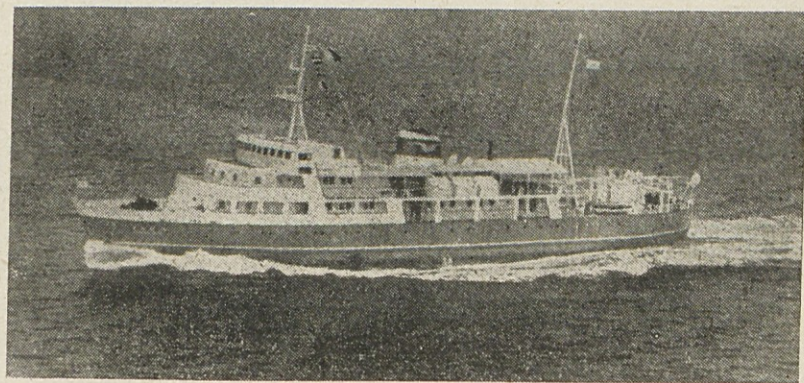
Kasnejša kemična analiza je pokazala, da listje hibrida vsebuje namesto nikotina 0,1% atropina.

In korist kajenja takih listov »atrotobaka«? Pomaga pri zdravljenju astme, želodčnih čir, hipertenzije, bolezni srca in spalne bolezni.

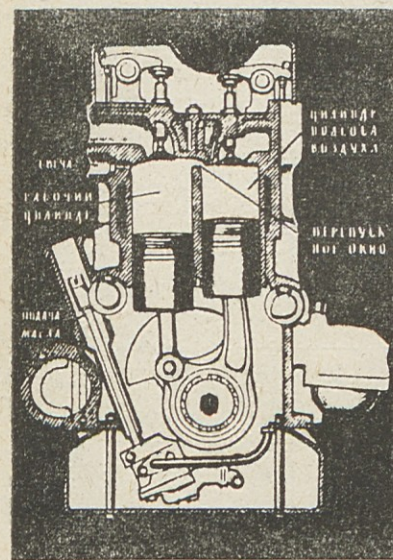
ULTRAZVOČNO PISALO

V Združenih državah Amerike so izdelali pisalo, v katerem je nameščen droben ultrazvočni generator. Namesto peresa uporabljajo kroglice, ki puščajo na papirju sled. Le-te ni mogoče zbrisati, ne da bi uničili papirja. Taka pisala se uporabljajo kot sestavni deli avtomatičnih pisalnih naprav v meteorologiji, tehniki in medicini.

Zibanje proti zibanju

Na Japonskem so si izmislili preprosto rešitev za ublažitev zibanja ladij na morju. Dno je dvojno, pri čemer je zunanji del opremljen z izvrtinami, ki prepustijo vodo. Kadar so valovi visoki, voda hitreje cirkulira skozi dno. Nastala cirkulacija deluje kot protiutež silam, ki spravljajo ladjo v zibanje.

Shema medsebojnega delovanja delovnega cilindra in cilindra za dovajanje stisnjenega zraka

jo polnili z gorivom najslabše vrste, ki povzroča smrad v kabini in včasih tudi slabo delovanje motorja.

...Da bi bati delovali v motorju, mora v njihove cilindre prihajati pogonska zmes, ki jo pripravlja iz zraka in bencina posebna naprava, imenovana vplinjač. Bati stisnejo to zmes in tedaj jo električna iskra vžge. Moč in ekonomičnost motorjev z vplinjačem je odvisna od stopnje stisnjenja zmesi, t. j. od odnosa prostornin goriva na začetku in na koncu stisnjenja. To tudi odreja izkoristek motorja. V motorjih z vplinjačem stopnja stisnjenja ni velika. Njeno zvišanje vodi k prečasnemu vžigu in nenormalnemu izgorivanju zmesi, ki ga spremljajo detonacije.

Dieslov motor ima drug način delovanja. Zrak in gorivo se predhodno ne zmešata. Bat stiska zrak, nato pa v cilindru brizgne gorivo. Pri dotiku z vročim stisnjenim zrakom se gorivo vžge. Dieslov stroj ima visoko stopnjo stisnjenja 14—15 in temu primeren visok izkoristek.

Toda povečanje tlaka znotraj cilindrov zahteva, da so njihove stene debele. Navadno je Dieslov motor zaradi tega težak in ga uporabljajo predvsem na ladjah, lo-

SVETLOBNI VRTALNI STROJ

V Angliji so izdelali stroj za vrtanje s pomočjo svetlobnih žarkov. V tem stroju deluje kristal rubina dolžine pribl. 5 cm s srebrom preoblečenim večslojnim reflektorjem, ki je preračunan za odboj svetlobnega snopa moči do 2 km. Svetlobo, ki prihaja iz cevi,

napolnjene s ksenonom, usmerjajo s pomočjo eliptičnega reflektorja. S to napravo lahko vrtajo luknjice s premerom okrog 0,02 cm na primer v Dieslove šobe iz kaljenega jekla.

Nehvaležni izum

Prekoračitev hitrostne meje je bila zabeležena s pomočjo specialne policijske radiolokacijske naprave, torej s pomočjo njegovega lastnega izuma.

TRISTO STROKOVNJAKOV PRISOTNIH NA POSVETU OB »DNEVU MEHANOGRAFIJE«

V Klubu poslovnih ljudi na beograjskem sejmu je bilo veliko posvetovanje strokovnjakov v okviru Dneva mehanografije. Na njem je bilo prisotnih okrog tri sto strokovnjakov, ki so razpravljali o avtomatizaciji pisarniškega poslovanja in o razvoju proizvodnje računskih strojev pri nas.

Po posvetovanju so strokovnjaki sledili prikazovanju pisarniških strojev domače in tuje proizvodnje, ki so razstavljeni na galeriji hale I.

VRZEL V IZOBRAZBI

Nemški zdravnik Rüdinger je bil v mladih letih frizer. Nekoč, ko je bil s študenti na anatomskih vajah, je opazil, da eden izmed njih ne zna brusiti noža. Na njegovo pripombo je študent, ki je bil sin premožnih staršev, drzno odgovoril: »Saj nisem nikdar bil frizer.«

Na to je slavni zdravnik mirno odgovoril: »To se dobro vidi, mladi mož. Toda, če bi bili vi frizer, bi to tudi ostali vse življenje.«

PLINOBEON

V Nemški demokratični republiki gradijo prvi agregat za proizvodnjo plinobetonu, ki bo začel obratovati ob koncu letošnjega leta. Možno ga je vrtati in žagati. Željni vanj se zabijejo z lahkoto. Uporabljali pa ga bodo pri hitri gradnji objektov.

Pri gradnji agregata za proizvodnjo omenjenega betona sodelujejo poljski strokovnjaki.

Kapsule za hladilnike

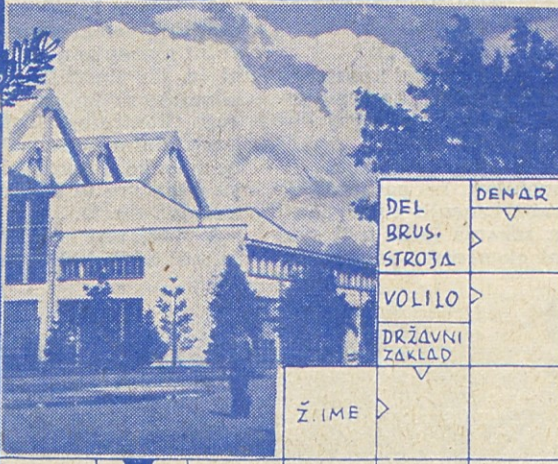
Tovarna Georgi Naumov iz Bitolja je na beograjskem sejmu tehnike razstavila v okviru poslovnega združenja EKA dva tipa hladilnikov za gospodinjstvo, katerih prostornina znaša 70 in 130 litrov. Predstavniki tovarne so na sejmu izjavili, da ne glede na letno proizvodnjo 10.000 kosov teh hladilnikov primanjkuje na trgu.

V prihodnjem letu bo bitoljska tovarna hladilnikov poslala na trg še večjo količino svojih izdelkov, med katerimi bo tudi tako imenovana kapsula, zelo važen del hladilnika, ki ga je bilo treba doslej uvažati. S svojo proizvodnjo kapsul bo omenjena tovarna

ne le zadovoljila lastne potrebe, temveč bo svojo proizvodnjo lahko nudila še ostalim tovarnam hladilnikov.

Novoletna nagradna križanka

SREČNO

DEL TURBINE	GLINA	SEV JELEN NAS PROIZVOD	IGRA NA SREČO	DEL KOLEJA	REČ	PRISTANIŠČE E. BOG SONČA	ŠP. PESNIK	TETA	GRŠKI DRAMATIK	OS. ZAJMEK
DEL BRUS. STROJA	DENAR			SKRB HTV POKLIC V LITOST					ELEKTR. NABOJ VZKLIC	SNOP
VOLILO						PRIIMEK				
DRŽAVNI ZAKLAD						PREVOZ. SREDSTVO				
Ž. IME		MEDMET	UJEDA (DVOJINA)					DREVO		
								PREDLOGA		
TEDANJI				PREDLOG	TUJE Ž. IME		LEP			RAZTOP. CO ₂
HRV. IN	KRIČANJE	NEG. ION		NAS KOOP.					ŽUŽELKA	
		OSTRUŽIM		NEDOL. ZAJMEK					TIP TURBINE	
AVTOR			ZGODOV. KRATICA					EVROP. REKA	D. ŽIVALI (H. SKL.)	
J. PISAL. STROJEV			GRŠKA CRKA	RAFINE RIJE SOLI					MEDMET	
	MONARH			REZERV.						PRITR. DILNICA
ZAVITI	ENAKA SAMOGL.					BOG VETROV				HRIB PRI BQ.
		NOSIJO	OPISI			RED				POLITIČNI UHOR
		PRTLJAGO	TEPEC							
				DVOČLENIK	TONA	OS. ZAJMEK			BLODI	
				KISIK		ŠTEVNIK				
STEKLENA OMARA				BOJEVNIK				OVIT		
ZV. JUG. UMET.		REKA V SIBIRIJI		RAZKUŽILO				BULA		
NEM. TOV. EL. APARATOV		KEMIČNI PRODUKT			PONIKALNICA				M. IME	
		ŽVIŽG							MB. TOVARNA	
MATHEM. KOSEM	MESTOV JUGOSLAV				OMEČIM					INSTR. RASTLINA
	MLEČNI IZDELEK				ENOTA ZVOKA					
				DIVAN						
				KONTJSKA SILA		BOLEZEN DIHAL				IGRALNA KARTA
ITAL. PREDL.		TROPSKO DREVO				DR. ŽREBEC				
							SLOV. TEDNIK		PROM. ZNAK	SLOV. LETAL. DRUŽBA
PRIJATELJSKA DRUŽBA V AZIJI				SLUŽBENO	DUSIK	AMER. LETAL. DRUŽBA		NASTAVA		

NOVOLETO

IZŠEL JE
»MATEMATIČNI PRIROČNIK«
 Založba »Življenje in tehnika«, Ljubljana, Lepi pot 6 opozarja na knjigo
 J. N. Bronštejn — K. A. Semendjajev
MATEMATIČNI PRIROČNIK
 Za inženirje, tehnike in študente tehniških šol. Priročnik je že izšel in stane v prednaročilu 4.200 din. S prednaročilom si boste zagotovili dobavo priročnika, ker je naklada omejena, cena v prosti prodaji pa bo znatno višja. Naročila pošiljajte na naslov Založba »Življenje in tehnika«, Lepi pot 6, Ljubljana.

Casopis »Litostroj« izhaja mesečno (s posebnimi prilogami) v nakladi 5300 izvodov — Ureja ga uredniški odbor — Odgovorni urednik Peter Likar — Telefon uredništva 33-511, telefon glavnega urednika 580, odgovornega 583 — Cena posamezne številke v prodaji je 20 din — Poština plačana v gotovini — Rokopisov ne vračamo — Tiska tiskarna CZP »Primorski tisk« v Kopru

TEHNIKA
 Časopis »Tehnika«, organ Zveze inženirjev in tehnikov Jugoslavije, izhaja vsakega prvega v mesecu.
Obseg:
 1. Splošni del tehnike
 2. Naše gradbeništvo
 3. Rudarstvo in metalurgija
 4. Strojništvo in elektrotehnika
 5. Kemično industrijo
 6. Prehranjevalno industrijo
 7. Promet
 8. Organizacijo dela
 9. Obvestila industrijskih podjetij o njihovih proizvodih in tehničnih dosežkih
 Vsaka številka obsega približno 25 strani velikega formata 21×29 cm.
 Letna naročnina: 12.000 dinarjev.
 Posamezna številka: 1250 dinarjev.
 Naročila pošiljajte na naslov: DIREKCIJA ZA IZDAVAČKU DELATNOST »TEHNIKA«, Beograd, Kneza Miloša 7/II; telefon 30-106, 30-057 in 30-024

NAGRADE ZA PRAVILNO IZPOLNJENE KRIŽANKE
 1. Zbirka Prešernove družbe za leto 1964
 2. Albert Struna: Vodni pogon na slovenskem
 3. Livarski priročnik
 4. Litostrojski stenski koledar
 5. Zepni koledar Litostroja
 Rešitve križank oddajte do 1. januarja 1964 na uredništvo časopisa.

STROJNIŠKI VESTNIK
 glasilo oddelka za strojništvo, inštituta za turbostroje, društva strojnih inženirjev in tehnikov SR Slovenije.
 Prinaša aktualne članke iz strojništva, pregled domače in tuje strokovne literature, društvene vesti, poročila o delu in uspehih vseh vodilnih tovarn strojne industrije.
 Izhaja dvomesečno v nakladi 3000 izvodov.
 Uredništvo in uprava: Ljubljana, Aškerceva 16.

Sestavljenka

